KILDEN

OSLO GUIDEFORENING

Tidsskrift for Oslo Guideforening

vinternummer 2010/2011

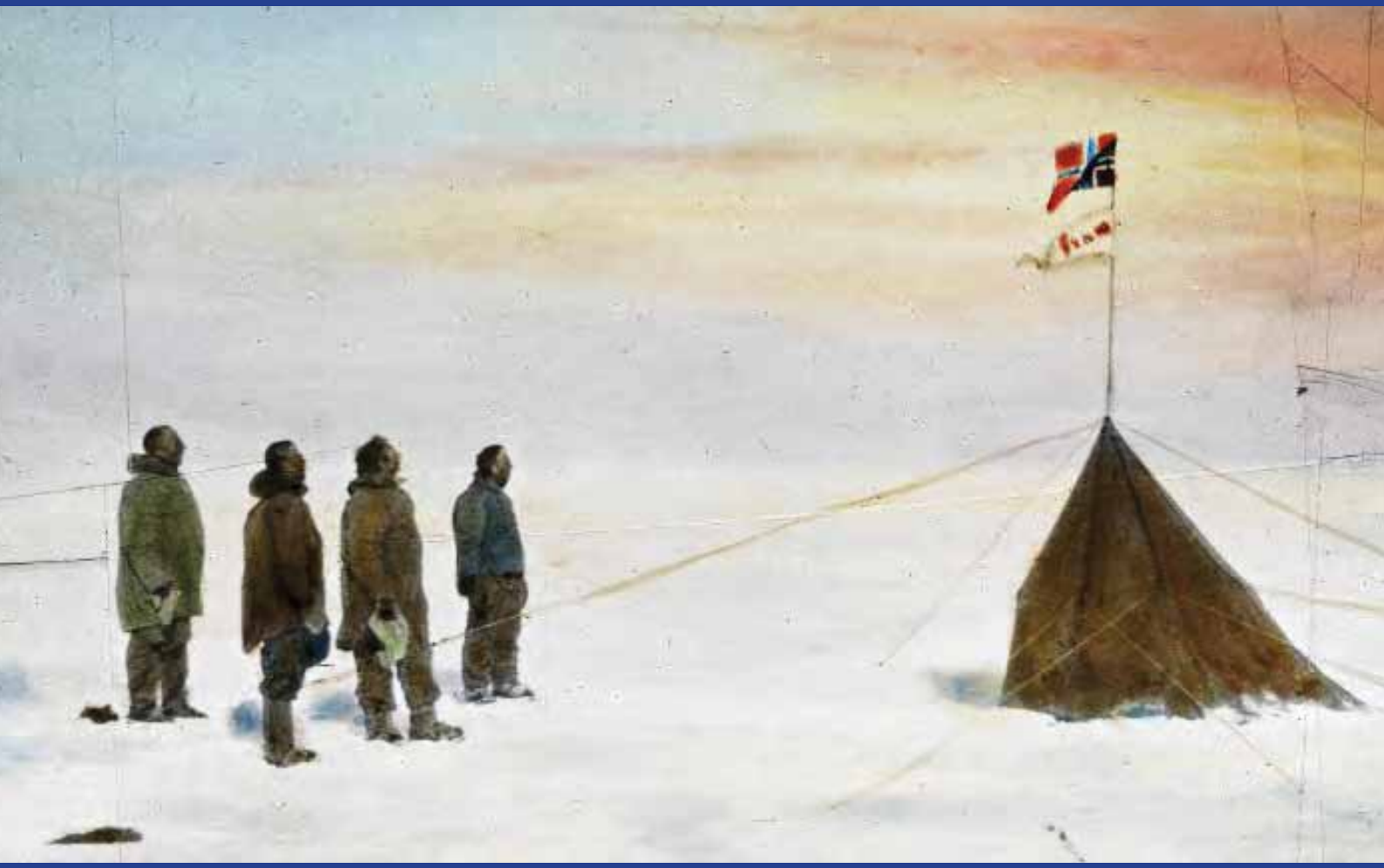

100 år siden Roald Amundsen og hans mannskap nådde Sydpolen,
150 år siden Fridtjof Nansen ble født,
200 år siden Universitetet i Oslo ble grunnlagt og Selskabet for Oslo Byes Vel ble stiftet.
Norges Guideforbunds Landsmøte holdes i OSLO

Innhold

- 9. april 1940 – katastrofe, men også kjempeflaks – et 70-års minne
- Vikinger i Østerled – vikingene og Kiev – riket i øst
- Universitetet i Oslo fyller 200 år
  UiO har vært nasjonsbygger og Norges "hukommelse"
- Polarår og kulde
- Porsche klatrer opp 400 m.o.h. i Oslo
- Frammuseet i 2011
- Nye polarjubileer i 2011
- Oslo – verdens vinterhovedstad?
- Helge Ingstad. To biografier – 50 år etter
- Oslo havn i middelalderen
- Omvisning i Høyesterett
- Busshjørnet
- Pilegrimsvandring
- Apropos VM på ski – et minne fra krigsårene
- Apropos VM på ski – et minne om fordums helter
- Iskosset

STYRET I OSLO GUIDEFORENING

Styret i Oslo Guideforening 2010/11:

Inger-Johanne Bryde (leder)
Bygdøy Alle 33B,
0262 OSLO.
mobil 984 12 662
blubs24@hotmail.com
styret@osloguideforening.no

Marie B. Berg (nestleder)
Furulundsvn. 20
0282 OSLO
tlf. 22 50 71 54
mobil 922 99 898
marie.berg@gmail.com

Marianne Nygaard Larsen (sekretær)
P. T. Mallings vei 58B
0286 OSLO
tlf. 22 54 81 79
mobil 908 87 995
hcnygaar@online.no

Arild Eugen Johansen
(styremedlem)
Nadderudåsen 15
1357 Bekkestua
tlf. 67 14 48 21
mobil 901 29 454
arildeugen@mac.com

Eldrid Folkeson (kasserer)
Grevlingstien 2B
3188 HORTEN
tlf. 33 04 18 99
mobil 922 57 697
eldrid.folkeson@heit.no

Kirsten Elmar Mikkelsen
(varamedlem)
Silurveien 42
0380 OSLO
tlf. 22 55 44 88
mobil 412 04 350
rokem@combitel.no

REDAKSJONEN I KILDEN

Wenche M. Wangen

Redaktør
Utdannet guide i 1997/2009
Guider på tysk og norsk
Grindbakken 14
0764 OSLO
tlf. 21 91 69 50
mobil 997 09 115
wenchew@hotmail.com

Brit Hasvoll

Redaksjonsmedlem
Utdannet guide i 1976.
Guider på engelsk, spansk og tysk.
Sofies gt. 66 c
0168 OSLO
tlf. 22 69 47 03
mobil 924 60 565
bhasvoll@online.no
eller brh@mfa.no

Arild Eugen Johansen

Web- og layoutansvarlig
Utdannet guide i 2007.
Guider på engelsk.
Styremedlem.
Nadderudåsen 15
1357 BEKKESTUA
tlf. 67 14 48 21
mobil 901 29 454
arildeugen@mac.com

Aud Vigtel

Redaksjonsmedlem
Utdannet guide i 2001.
Guider på engelsk og fransk.
Camilla Colletts vei 14b, 0358 OSLO
tlf. 22 44 56 97
mobil 916 48 383
aevigtel@online.no

VI TAKKER

Vi vi gjerne få takke følgende for bidrag til utlodninger ved Oslo Guideforenings arrangementer:

SOV, Howlid
Marine Subsea
Folkemuseet
Concerto
The Sweather Shop
Hadeland Glassverk
Frammuseet
Stian Sport
MBT Medicus Plesner
Lilica Holt Olafssøn

OSLO GUIDEFORENING

Postboks 1691 Vika, 0120 OSLO
c/o Oslo Guideservice AS
Akershusstranda 35, 0150 OSLO
post@osloguideforening.no
Medlemsskapskonto: 9235 12 80486
Web: *http://www.osloguideforening.no*

INNHOLDSFORTEGNELSE

Redaktøren har ordet....3
Lederen har ordet....4
Oslo Guideservice....4
Norges Guideforbunds landsmøte/årsmøte i Oslo 19.–21. april 2010....4
Guidekurset....5
Nekrologer....5
9. april 1940 – katastrofe, men også kjempeflaks – et 70-års minne. *Per Morten Vigtel*....6
Vikinger i Østerled – vikingene og Kiev – riket i øst. *Wenche M. Wangen*....7
Universitetet i Oslo fyller 200 år. UiO har vært nasjonsbygger og Norges "hukommelse". *Helge Kjøllesdal*....8
Polarår og kulde. *Wenche M. Wangen*....10
Porsche klatrer opp 400 m.o.h. i Oslo. *Wenche M. Wangen*....11
Frammuseet i 2011. *Geir Kløver*....12
Nye polarjubileer i 2011. *Olav Orheim*....14
Oslo – verdens vinterhovedstad? *Wenche M. Wangen*....14
Helge Ingstad. To biografier – 50 år etter. *Wenche M. Wangen*....15
Oslo havn i middelalderen. *Petter B. Molaug*....16
Omvisning i Høyesterett. *Brit Hasvoll*....19
Busshjørnet. *Berit Lindstad Fagerbakk*....20
Pilegrimsvandring. *Ina Larsson*....21
Apropos VM på ski – et minne fra krigsårene. *Per Morten Vigtel*....22
Apropos VM på ski – et minne om fordums helter. *Per Morten Vigtel*....22
Iskosset. *Aud Vigtel*....23

Redaktøren har ordet

16. januar ble *Stella* født. Hun er osloborger nr. 60 0000. De neste tiårene skal det visst komme 20 0000 til. Byen vokser og Oslo er populær på mange områder. Blant annet som, intet mindre enn, verdens vinterhovedstad. Vinteren 2010/2011 kan bli nok en kald og snørik vinter med tidenes høyeste strømpriser. Selv Oslofjorden fryser til i blant slik at *She lies* foran operaen en stakket stund stanser sin rundgang. Et tysk maleri fra 1824 har inspirert kunstneren av glasskulpturen. Caspar David Friedrich visualiserte ishavets ugjestmildhet lenge før Nansen og Amundsen opplevde det, og berettet om pakkisen for en hel verden. De spesielle formasjonene av isflak kalte Nansen *iskoss*. Dette er blitt navn på det nye tilbygget på Ski-museet, som selv gjenåpnet medio desember.

2011 feirer vi *Nansenåret*. Det er 150 års siden hans fødsel. Vi feirer at det er 100 år siden *Amundsens* bragd som første mann som nådde sydpolpunktet. Det er også i år 50 år siden *Helge og Anne Stine Ingstad* publiserte rapporten fra funnene på Newfoundland. Disse bekreftet at vikingene oppdaget Amerika 500 år før Columbus. To biografier om Helge Ingstad er kommet ut i anledning 50-års-markeringen. FN har valgt ut 2011 som *Det internasjonale kjemiåret*. *Norske Arkitekters Landsforbund* feirer 100 år og har utropt 2011 til arkitekturens år med hundre arrangementer i løpet av året. Bjørnson-året er blitt avløst av *Garborg*-året. *Universitetet* feirer 200 år, og *Selskabet for Oslo Byes Vel* ble også stiftet i 1811. Jubileer og markeringer står praktisk talt i kø. Det er også 150 år siden *Norges Idrettsforbund, Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaapenbrug,* ble stiftet. Forbundet er Norges største frivillige organisasjon med over 2 millioner medlemskap. Disse fordeler seg på nesten 12 000 idrettslag organisert i 19 idrettskretser og 55 særforbund. Norge er definitivt en idrettsnasjon, spesielt vinteridrett. Oslo arrangerer VM på ski for fjerde gang. De to VM-mascot-ene, *Fnugg* og *Ull*, er laget av snø og skal skape begeistring og spre vinterglede. *Holmenkollbanen* har fått nye skinner og vogner, og Oslo kommune har valgt å male dem hvite, som snø. Porsche-vognene snirkler seg oppover til den flunkende nye bakken.

Fordums helter har gjort bragder i så vel Holmenbakken som på Kongsberg. Vintersport under krigen var en bragd på flere enn en måte. Andre utholdenhetstester er *pilegrimsvandringene*. Vår vandring var riktignok ikke så lang, men spennende var det lell. Arkeologen over alle arkeologer i Middelalderbyen Oslo, *Petter Molaug*, deler sine funn og forskning om landheving og strandlinjer. Et variert stofftilfang og spenn i guideforeningens utflukter viser turen til den ærverdige bygningen som huser *Høyesterett*.

Nytt av året er *Busshjørnet*, der vi tar opp forholdet med våre viktigste samarbeidspartnere. Første mann ut er *HMK*. I dette og neste nummer kan du også lese om guiderelaterte bøker. Denne gang ser vi på *Halvor Tjønns* to bøker om vikingene som dro østover; *Vikingenes Russland* og Oslos grunnlegger, vikingkongen *Harald Hardråde*. I neste nummer står Karl Johan og Tøyengata for tur. Har du kommet over en bok du kunne tenke deg å dele med Kildens lesere? *Send idé, forslag eller innlegg til redaksjonen. Vi tar for øvrig i mot bidrag av alle slag. (Deadline 15. mai)*

God fornøyelse, mellom snøfnugg og ullteppe!

Wenche M. Wangen

Lederen har ordet:

Da er vi allerede kommet til februar, og håper alle har hatt tid for hyggelig samvær med familie og gode venner i jula. Og da håper vi at året kan starte med et nyutkommet Kilden å kose seg med.

Det har vært god oppslutning om sammenkomstene våre i høst: Vi er oppdatert på pilgrimmer og vandringer til hellige steder, vært i Høyesterett, samt har lært det siste om utgravingene i Bjørvika.

På medlemsmøtet i Bymuseet holdt Karsten Alnæs et morsomt foredrag om dikterhøvdingen Bjørnson. Etterpå var det kaffe og deilig kake. Her må jeg igjen få minne om viktigheten av å melde seg på og av arrangementene våre. På Bymuseet kom mange upåmeldte slik at det ble for få kaker!! Dette henger jo også sammen med emnet som ble tatt opp til diskusjon, nemlig Guiderollen og hvordan vi blir oppfattet av de vi guider og våre kolleger. Brita kom med et fint innlegg om dette. Noe til ettertanke! Husk også på de nye guidene: Vi har alle vært nye en gang!

Lisen, Jane og Arild er klare til å begynne med oppdateringen av Folderen med vandreturene våre og er glade for innspill! Dessuten vil de gjerne vite hvilke turer hver enkelt av oss er interessert i å fordype oss i slik at vi kan få i gang kollokviegrupper.

Den store saken i høst er jo likevel at Oslo Guideservice AS har fått ny hovedaksjonær; International Travel Group, under ledelse av Arthur Kordt. Arbeidsbyrden for Ingrid og Maria, begge med små barn, ble for stor. Under disse premissene kom styret i OGS og OGF frem til at denne løsningen er et lykkelig valg for alle parter. I fremtiden vil guidene få en større radius, hvilket betyr flere oppdrag, og OGS får en bedre arbeidssituasjon! Og Arthur Kordt får de flotte, uniformerte, autorisene Osloguidene han har manglet i sin organisason! Det er i sannhet spennende tider vi går i møte.

Vi må også minne om Norges Guideforbunds Landsmøte/Årsmøte her i Oslo. En stor takk for sponsorgaver og til dem som allerede har meldt seg som frivillige! Men det er fremdeles mulighet til å støtte opp om dette arrangementet. For jeg tar det som en selvfølge at det kun er sykdom som gjør at vi ikke ser alle på iallefall en av begivenhetene. Dette blir kjempegøy.

Ha et fortsatt godt nyttår og på gjensyn til et spennende program og hyggelige sammenkomster i det nye året.

Inger-Johanne Bryde

Oslo Guideservice as

Vi har nettopp avsluttet 2010, og Oslo Guideservice går nå inn i en ny livsfase! Det har vært et spennende år for Oslo Guideservice og vi hadde en god sommersesong med langt flere oppdrag enn året før. Vår Operations Manager, *Maria Taftø*, var i svangerskapspermisjon frem til august, så det ble ganske hektisk for *Maibritt* og *Uta* på kontoret. De gjorde imidlertid en fremragende jobb begge to.

Nå i november har International Travel Group (ITG) gått inn som ny hovedaksjonær i Oslo Guideservice. Dette er definitivt en stor styrke for vårt selskap og både vi i administrasjonen og styret i Oslo Guideforening er veldig tilfreds med den nye eierkonstellasjonen i selskapet. Oslo Guideforening og undertegnede, vil fremdeles være medeiere i selskapet, mens alle guidene som i 2004 gikk inn som aksjonærer nå har solgt sine aksjer til ITG.

ITG eies av Travel Invest som også eier skipsagenten European Cruise Service (ECS).

ITG eier også Norske Guidetjenester i Bergen, som har ansvar for formidling av guider til alle ECS sine skipsanløp i Oslo og Bergen. I tillegg er selskapet medeier i en rekke guideselskaper langs norskekysten.

Når ITG nå går inn i Oslo Guideservice vil også konsernets guidevirksomhet i Oslo, som i dag drives fra Bergen, etter hvert bli lagt til vårt kontor i Oslo. Dette er en stor fordel for guidene da vi vil få en langt bedre samordning av guidenæringen i Oslo. Det er også en fordel for alle de nye guidene som går på kurs i Oslo Guideforenings regi, da vi i større grad kan legge til rette for at disse guidene får guide på cruiseanløpene.

Med Oslo Guideforening (OGF) og ITG som eiere vil Oslo Guideservice dra nytte av "det beste fra to verdener". Vi vil ha nær tilgang til OGF sitt utdannings- og etterutdanningssystem for guider og vi vil ha nær tilgang til cruisekundene i ITG-konsernet. I tillegg vil vi også få tilgang til en rekke tjenester og systemer som vil forenkle og forbedre driften av vårt kontor.

Dette vil alle guider og alle våre gamle og nye kunder forhåpentligvis dra nytte av.

Men hva skjer ellers rundt oss?

Snart er det ikke lenge til ski-VM i Holmenkollen, og vips så er guidesesongen og cruisesesongen i gang igjen. Prognosene for cruiseanløpene ser bra ut, og vi håper og tror dette også gjelder turismen i Oslo for øvrig.

Er det rart vi gleder oss til å ta fatt på det nye året?

Godt nytt år til dere alle!

Ingrid Løseth
Daglig leder

NGF

Norges Guideforbunds landsmøte/årsmøte avholdes som tidligere annonsert i Oslo den 18.–20. mars. Møtene og overnatting på Thon Hotel Opera, lunsjer på hotellet og på Brasserie Sanguine i Den Norske Opera & Ballett. Mottakelse i Oslo Rådhus ved ordfører Fabian Stang, middager på Frammuseet på dekket til skuta Fram og festmiddag i Oslo Militære Samfund. Byvandring og sightseeing på Holmenkollen. For fullt program, se *www.osloguideforening.no.*

Guidekurset

I år er klasseværelset – 32 pulter – på Treider, nesten alltid stappfullt av meget motiverte og dannede kandidater. 29 elever følger kurset og av og til kommer tidligere kandidater innom. Deltagerne har dannet kollokvi-egrupper, følger opp vandreturer og museumsbesøk.

Timeantallet er blitt utvidet og kurset har flere forelesninger som går over 3 istedenfor 2 timer. Det er også undervisning eller trening en weekend i måneden.

Flere utlendinger er på kurset og mange av de norske er meget språkmektige. Vi får en gruppe nye språkmektige guider, hvilket vi trenger, ikke minst med hensyn til Oslo Guideservice's nye samarbeidspartner, Norske Guidetjenester AS i Bergen.

Oslo-guidene vil møte noen av kursets deltagere ved enkelte felles utdanningsarrangementer. Ta godt imot dem. Vi vil gjerne ha dem alle som medlemmer i OGF.

Karin Bergh Jørgensen

Se *http://www.osloguidekurs.no*

NEKROLOGER

Siden Kilden kom ut forrige gang har vi dessverre mistet tre av våre kjære guide-kolleger

Disse tre er, **Wenche Pyk** (1941-07.07.2010), **Dag Kjernsmo** (1937-04.09.2010) og **Helma Werenskiold** (1923-08.10.2010).

Wenche var halvt tysk, halvt norsk og kom hit til landet i 1971. Hun var en meget representativ Oslo-guide. Hennes arbeidsspråk var tysk og engelsk. I tillegg til å guide i Oslo tok hun også oppdrag som reiseleder og tolk. Wenche var glad i å synge og deltok i det østerriske sangkoret her sammen med flere andre Oslo-guider. Hun var syk lenge og kjempet tappert mot sykdommen til det siste.

Dag ble autorisert i 2004 og guidet på norsk og tysk. Han satt i flere år i redaksjonen for Kilden der han bidro både med gode innlegg og redigering av stoffet etter at "Kilden" etterhvert ble laget i en mer moderne form og produsert elektronisk. Kanskje spesielt de guidene som lærte ham å kjenne via guidekurset og de som samarbeidet med ham om Kilden sørger over hans bortgang.

Helma ble guide så tidlig som i 1969. Med sine kunstneriske evner bidro hun i sin tid med å tegne mange flotte forsider til Kilden. Hun malte også diplomet til prisen "Den utgåtte sko" som foreningen jevnlig deler ut til guider som på ulike måter har bidratt aktivt og hun ble selv tildelt denne æresbevisningen. Helma guidet gjennom mange år på tysk sammen med sin ektefelle og datter som også begge er autoriserte Oslo-guider. Opprinnelig kom Helma fra Østerrike.

Disse tre guidene vil bli sterkt savnet av alle sine guidekolleger og vi lyser fred over deres minne.

Red.

Et av svært mange av Helmas kunstneriske bidrag til Kilden.

9. april 1940 – katastrofe, men også kjempeflaks – et 70-års minne

Av Per Morten Vigtel

9. april 1940 er gått inn i historien som en katastrofal dato i Norges historie. Men det kunne gått så mye verre. Det er kommet helt i skyggen at det var bare takket være en serie lykkelige begivenheter og tilfeldigheter som gjorde at kongen og regjeringen ikke ble tatt til fange eller drept i løpet av de dagene som fulgte.

Første akt var tidlig om morgenen 9. april. Takket være stortingspresident C. J. Hambros snarrådighet var et ekstratog klar til avgang kl 07.15 om morgenen med blant annet kongefamilien og regjeringen som passasjerer.

På det tidspunkt var den tyske krysseren Blücher allerede senket utenfor Oscarsborg. Ombord var tyske soldater som hadde som oppdrag å ta kongefamilien og regjeringen til fange. Hvis Blücher ikke var blitt stoppet ville de tyske soldatene ha stormet i land mellom 05 og 06 om morgenen. Kongefamilien, regjeringen og Stortingets medlemmer ville ikke ha hatt en sjanse til å unnslippe.

Andre akt var på Hamar samme ettermiddag. Stortinget var samlet til møte på Festiviteten i Hamar. Etter bare en time ble møtet avbrutt. Stortingspresident Hambro fikk da beskjed om at en fremskutt tysk avdeling var bare 15 kilometer fra Hamar. Han underrettet Stortinget om at møtet måtte heves, at et nytt møte ville bli berammet senere samme aften i Elverum og at et ekstratog ville avgå om 10 minutter. 15 kilometer er ikke langt og 10 minutter var antagelig den tiden Hambro mente man hadde.

Da tyskerne ankom Hamar oppdaget de at Hambro igjen hadde iverksatt en evakueringplan og at alle hadde reist videre til Elverum. De la derfor i vei mot Elverum for å nå sitt mål der.

Tredje akt skjedde i Elverum samme dag. Stortinget ble samlet for å gjenoppta sitt møte kl 21.30 om kvelden. Det var under dette møtet Stortinget avga Elverumsfullmakten. Her overførte Stortinget sine fullmakter til regjeringen så lenge krigen varte. Stortingets møte ble avsluttet kl 22.30. Deretter holdt Hambro møte med alle regjeringens medlemmer. Mens dette møtet fant sted klarte norske tropper å stanse de tyske soldatene ved Midtskogen bare fem kilometer fra Elverum.

Fjerde akt fant sted i Nybergsund, en liten grend 65 kilometer lenger mot øst. Her oppholdt kongen og regjeringen seg 10. og 11. april. På det tidspunkt hadde kongen og regjeringen to ganger avslått å overgi seg til tyskerne.

Tyskerne traff nå en ny beslutning. Når kongen og regjeringen ikke ville være fanger i Oslo skulle de dø. Om formiddagen 11. april ble Elverum bombet med 44 sivile døde som resultat. Tyskerne fikk så vite at kongen og regjeringen ikke lenger var i Elverum, men hadde reist videre til Nybergsund.

Om ettermiddagen 11. april ble derfor Nybergsund bombet. Og nå var kongen, kronprinsen og regjeringen til stede. De løp inn i et skogholt bare 150 meter fra hotellet der de holdt til. Det eksisterer et meget berømt bilde av kongen og kronprinsen som løper i dekning. Det vil si dekning er for sterkt – det vesle skogholtet ga ingen dekning. Det var bare ren flaks som gjorde at tyskerne ikke traff sine mål.

Også senere ble kongen og regjeringen angrepet, men uten at de var så nær ved å bli tatt eller drept som i løpet av de første dagene. Hadde tyskerne dengang nådd sine mål ville Norgeshistorien blitt endret på en dramatisk måte.

En løpende konge og kronprins i Nybergsundskogen.

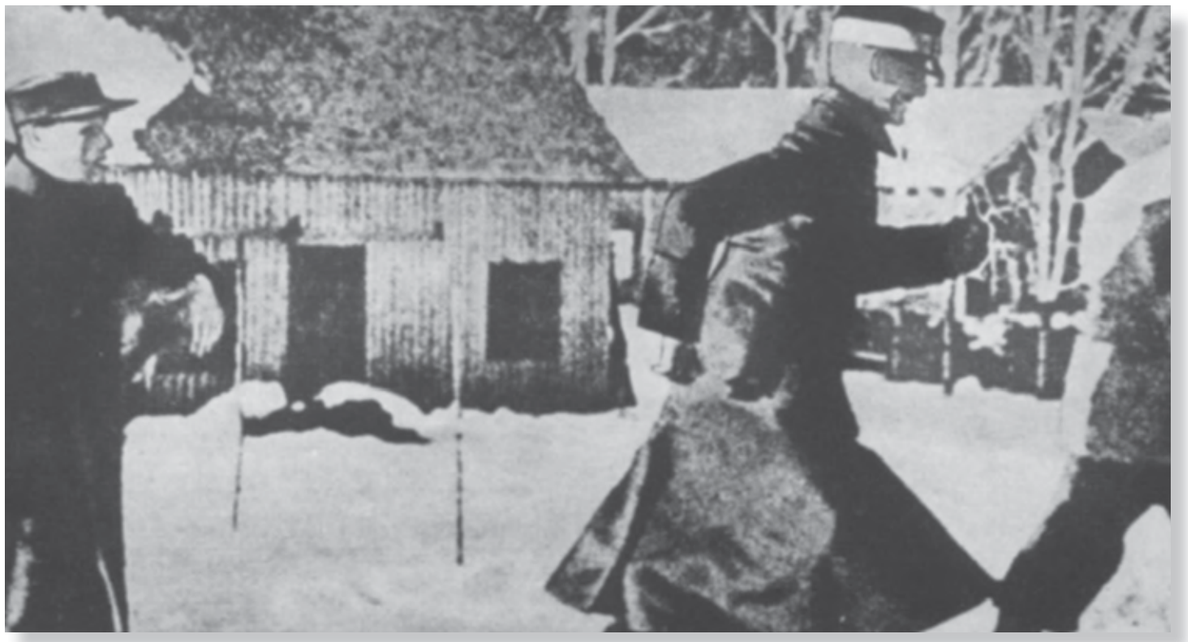

Vikinger i Østerled – vikingene og Kiev – riket i øst

7. november 2010 holdt *Halvor Tjønn* foredrag i Vikingskipshuset på Bygdøy om vikingene i Østerled. Foredraget var annonsert i Aftenposten og så mange som ca. 140 fremmøtte talte sitt tydelige språk om at dette er noe som interesserer både lek og lærd. Alle som kjenner Vikingskipshusets akustikk tenker nok at dette var en umulig oppgave. Men det gikk helt strålende, der vi satt innerst i gjenstandssamlingen mellom vognen og sleden. Fantastiske omgivelser for emnet.

Omkring år 700 sto en gruppe skandinaver ved kysten av Finskebukta og visste at foran dem lå et enormt land med skoger, sletter, åser og fruktbar jord, og på den andre siden lå keiserbyen Konstantinopel med sine gylne kirkekupler og sølv i store mengder. Og hvordan skulle man komme dit fra Østersjøen? De lyktes i dette i løpet av de neste kanskje 100 år, og la dermed grunnlaget for etableringen av den første russiske statsdannelsen og det senere Kiev-riket, forløperen til våre dagers Russland. I siste del av vikingtiden skulle fyrstene i Kiev bli de norske kongenes fremste allierte og støttesspillere, og det var vikingenes skipsbyggerkunst og enestående evne og trang til innovasjon som la grunnlaget for det hele.

De fleste vet at svenske vikinger var de mest aktive skandinavene i Russland under vikingtiden. Men det blir ofte oversett at nordmenn også spilte en rolle i Russlands tidlige historie. Nordiske vikinger hadde en finger med i spillet da det russiske riket ble grunnlagt. Skandinaver og slaviske folk bygde i fellesskap sitt rike med midtpunkt i Kiev. Disse tider preget av nordiske forbindelser ga fremgang og blomstring for Russland, før tartarenes invasjon på 1200-tallet førte til rikets undergang.

Allerede på 800-tallet la skandinaviske vikinger grunnlaget for Russland, som har navnet sitt etter dem. Den første vikingbastionen i Nord-Russland ligger i Staraja Ladoga, der Volkhovfloden gjør en liten bøy på seg. Skandinavene som kom hit i år 860 bygget en festning og en båthavn. Herfra, ikke langt fra dagens St. Petersburg, bygde de opp et handelssted og siden en festning som kom til å spille en dominerende rolle i tidlig russisk historie. Fra Staraja Ladoga strømmet de østover over elver og innsjøer på sine vikingskip – og nådde Svartehavet og Det kaspiske hav. De satte sine tidløse spor i runesteiner, sagaer og krøniker.

På bare 200 år steg Russland fram fra å være en samling av ukjente stammer i Europas utkant til å bli Øst-Europas fremste land. I Kiev og Novgorod bygde vikingenes etterkommere kirker og palasser som tålte sammenligning med Europas største og vakreste by, Konstantinopel.

Gjennom disse århundrene ble kontakten mellom de russiske fyrstene og Skandinavia dyrket. Da Olav Tryggvason i 995 krevde det norske kongedømmet, var han trolig mer russer enn nordmann. Han hadde tilbrakt barndommen og ungdommen i Russland. Her fikk han sin fostring og forming til han var 18 år. Da nordmennene jaget Olav den hellige fra landet en generasjon senere, var Russland det naturlige landet å søke tilflukt i. Den neste norske kongen, Magnus den gode, fikk også sin oppvekst i Russland, og hans onkel, kong Harald Hardråde, levde også lenge i Russland. Harald Hardråde (født i 1015/16)blir kalt eventyrskikkelsen som vant den russiske kongsdatteren.

(Boken "Vikingenes Russland" kom u t i 2009 – blir utgitt på tre språk; russisk, ukrainsk og norsk.)

Harald var sønn av småkongen Sigurd Syr og halvbror av den hellige Olav. Før han ble konge av Norge i 1047, og kort etter at han grunnla Oslo, var han mange år i den russiske storfyrste Jaroslavs tjeneste i Kiev. Både her og i Konstantinopel var vikingene i herskernes livgarde.

Harald Hardråde var en av de store krigerne og eventyrerne. Ca. 15 år gammel kom han i 1031 til Staraja Ladoga i Russland, sagaens Aldeigjuborg. 1042 kom han til Kiev, hovedstaden i Gardariket.

Etter å ha kjempet ved sin stebror Olav den helliges side i slaget på Stiklestad i 1030, rømte han østover og dro via Novgorod og Kiev til det øst-romerske rikets sentrum, Konstantinopel. I flere år var han i livgarden til keiseren. Hvor han deltok i raid og trefninger rundt om i middelhavsområdet blant annet på Sicilia. Han var på pilegrimstur til Jerusalem. Han kom hjem søkklastet med gull og rikdommer, gift med datter av Russlands fyst Jaroslav i 1046.

Harald Sigurdson fant sin plass i kongerekken som Hardråde, med god grunn: Han prøvde å fjerne all truende opposisjon med brutale maktmidler, og lyktes. Han befestet med uhemmet vold statsmakten, som Harald Hårfagre hadde redet grunnen for. Harald Hardråde forsøkte både å erobre Danmark og England, men i det berømte slaget ved Stamford bridge i 1066 ble han drept. Han skulle erobre makten i England i et stort slag. Det var det siste av de store norske slagene. Tre dager etter gikk William the Bastard, en av Gange-Rolvs etterkommere, i land ved Hastings. Og England har siden vært mer knyttet til Sentraleuropa enn Skandinavia. Hadde han seiret ville Norge, Danmark og England vært et rike, aldri har vi vært større og mektigere. Hardråde var den siste (og kanskje mest ultimate) viking, datidens cowboy.

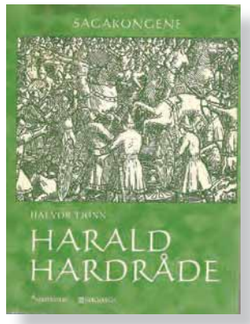

Boken "Harald Hardråde" kom ut i 2010.

Boken inngår i en ny serie, sagakongene, om de norske kongene fra Harald Hårfagre til Sigurd Jorsalfare. Spartacus forlag har gått sammen med forlaget Sagabok om å utgi en serie små biografier om de gammelnorske kongene. Den første biografien i serien er historikeren Torgrim Titlestads Harald Hårfagre (Harald var sønn av Halfdan Svarte fra Opplandene). Den andre er over Harald Hardråde av Halvor Tjønn.

http://www.sagabok.no/nyheter/123_vester__len_online__spennende_om_harald_hardr__de.html

Halvor Tjønn–er cand.philol. i historie, journalist og har oppholdt seg lengre perioder i Sovjetunionen gjennom hele 1980-tallet. Korrespondent for Aftenposten, i den tidligere Sovjetunionen fra 1991 til 1995 og igjen fra 1997 til 2001. Har skrevet et stort antall avisartikler om området de siste 25 år.

Kilder: Aftenposten, Ulf Andenæs, Ivo de Figueiredo, Inga Lise Doxrud, foredrag med Halvor Tjønn i Vikingskipshuset 07.11.10

Wenche M. Wangen

Universitetet i Oslo fyller 200 år

UiO har vært nasjonsbygger og Norges "hukommelse"

Av Helge Kjøllesdal,
seniorrådgiver ved Universitetet i Oslo.

Universitetet i Oslo markerer neste år at det er to hundre år siden det ble etablert i Christiania. Det skal skje ved at forskning og høyere utdanning settes på samfunnets dagsorden med en lang rekke publikumsrettede aktiviteter i hovedstaden. Folk skal inviteres rundhåndet til kulturelle arrangementer, til formidling av forskning og til selv å delta i aktivitetene.

I utgangspunktet var etableringen av et universitet et frigjøringsprosjekt for Norge. Det var ledende skikkelser som grev Wedel Jarlsberg, Peder Anker og Nicolai Wergeland som sto i spissen for at norske studenter skulle få sin høyere utdanning her i landet. De visste også at Norge som selvstendig nasjon ville få behov for en institusjon som kunne utvikle kunnskap. Det var viktig med selvstendig norsk kompetanse for å kunne bygge opp jordbruk, bergverk, industri, embetsverk og forvaltning.

Konge som snudde

Kong Frederik VI var i utgangspunktet sterk motstander av ideen. Han mente at studentene fortsatt kunne komme til København for å skaffe seg den lærdom de trengte. Han var redd et eget universitet kunne bidra til å oppløse unionen med Danmark. Men på grunn av flere politisk omstendigheter snudde Frederik VI. Kongen fryktet blant annet at den svenske tronfølgeren Karl Johan skulle fravriste Norge fra Danmark. I et reskript av 2. september 1811 besluttet kongen at det likevel skulle etableres en læreanstalt og den skulle *"gives saadan Utvidelse, at samme bliver et fuldstændigt Universitet"*. Derfor blir 2. september hvert år markert gjennom seremonier og festivitas på universitetet.

Navnet ble *"Det kongelige Frederiks universitet"*. Kongen ga halve boksamlingen sin til den nye institusjonen og denne utgjorde grunnstammen i Universitetsbiblioteket som ble selve nasjonens "hukommelse". Kong Frederik skjenket også Tøyen hovedgård til universitetet. Men det ble ikke liggende der. I stedet fant den første undervisning og forskning sted i noen spredte bygninger i Kvadraturen i sentrum.

I 1852 ble universitetet samlet ved "Slottsveien," som senere fikk navnet Karl Johans gate. Tre monumentale bygninger ble plassert rundt Universitetsplassen, tegnet av arkitektene Christian Heinrich Grosch og Karl Friedrich Schinkel. Fra venstre: Domus Biblioteca, det første universitetsbiblioteket opprettet av Georg Sverdrup, senere flyttet til Solli plass, i midten Domus Media og til høyre Domus Academica.

På Tøyen ble det senere bygget tre museumsbygninger for zoologi, botanikk og geologi, plassert i det som ble Botanisk hage. Hovedbygningen på Tøyen hovedgård er Oslos eldste kjente trebygning og stammer fra 1679. Den er nå restaurert og brukes blant annet til representasjonsformål. Noen av de gamle drivhusene der skal avløses av et stort veksthus – et opplevelsessenter med tre klimasoner.

UiO en nasjonsbygger

Universitetet i Oslo har i løpet av disse to hundre årene vært den fremste institusjon for kunnskapsutvikling i Norge. Det har hatt avgjørende betydning for byggingen av den nye nasjonen. Det tok nærmere hundre år fra UiO ble etablert til Norge fikk sin selvstendighet, og universitetet har betydelig ære for at det var mulig å stå på egne bein da løsrivelsen var et faktum i 1905. Da var det etablert et embetsverk med røtter i Norge og flere viktige profesjoner ble etablert for å dekke folkets behov for utdanning, helsestell, rettspleie, økonomisk forvaltning og næringsutvikling.

Under den annen verdenskrig var universitetet en viktig base for den intellektuelle, moralske og folkelige motstanden mot okkupasjonsmakten. 30. november 1943 ble universitetsbygningene stengt og studenter og lærere som befant seg i lokalene da, ble holdt i forvaring i Aulaen og noen dager etter sendt til konsentrasjonsleir i Tyskland. Dette vakte protester i flere land.

Det er fem personer med tilknytning til Universitetet i Oslo som i løpet av disse årene er blitt tildelt nobelpriser, to i økonomi, en i kjemi, og en i fysikk, samt fredsprisen til Fridtjof Nansen. En annen fremragende vitenskapmann er Kristian Birkeland som var internasjonalt kjent for sin nordlysforskning og som fant ut hvordan man kunne nyttegjøre seg nitrogen i luften til kunstgjødsel. Dette la grunnlaget for verdensbedriften Norsk Hydro. Kristine Bonnevie var Norges første kvinnelige professor og en fremtredende biologisk forsker som har satt dype spor etter seg.

Fremragende forskning

I dag er UiO særlig god på bioteknologisk forskning, medisinsk forskning – ikke minst innen kreftbehandling. UiO har sterke fagfolk innen samfunnsvitenskap og lingvistikk, materialvitenskap og informatikk. Universitetet har åtte sentre for fremragende forskning som er blitt plukket ut av internasjonale fagpaneler og som holder verdensklasse.

Til hundreårsjubileet i 1911 ble det samlet inn penger til en aula. Storparten av beløpet kom fra norskamerikanere. Aulaen var et påbygg til midtbygningen (Domus Media) og inneholder blant annet noen av Edvard Munchs mest sentrale og monumentale arbeider, blant dem "Solen" og "Historien". Universitetets Aula var nasjonens kanskje viktigste kulturarena i årtier. Nobels fredspris ble delt ut der årlig frem til 1990 da seremonien ble flyttet til Rådhuset.

Utbyggingen på Blindern startet på 1930-tallet da sentrumsbygningene ble overfylt og ellers ikke lenger var formålstjenlige for alle fag. Den største utbyggingen skjedde på sekstitallet. Bygningene ble plassert i en akse som går fra Vigelandsparken og Monolitten, tvers gjennom Blindern.

Anlegget på Blindern utgjør en samlet campus, men Universitetet i Oslo har også medisinsk undervisning på hovedstadens sykehus, og noen enheter er plassert flere steder i byen. Blant dem er Vikingskipshuset på Bygdøy med en halv million besøkende årlig.

Universitetet i Oslo er i internasjonal ranking 2010 plassert som det beste i Norge, nr. 4 i Norden, nr. 24 i Europa og nr. 75 i verden – blant verdens mange tusen universiteter og høgskoler. UiO har som ambisjon å videreutvikle seg som et ledende internasjonalt universitet og tar fortsatt mål av seg til å være et lokomotiv for kunnskapsutviklingen i Norge innen en rekke fag.

Jubileet skal gjennomføres i løpet av hele 2011 med kunnskapsmønstringer for et bredt publikum, utstillinger, konserter og andre kulturarrangementer. Norges Bank har laget en 10 kronemynt med universitetsmotiv. En nyrestaurert Universitetets Aula skal gjenåpnes i all sin prakt etter å ha vært stengt i tre år. Da blir Munchs malerier og en mengde arrangementer tilgjengelige for mange – også for turistene som strømmer til hovedstaden.

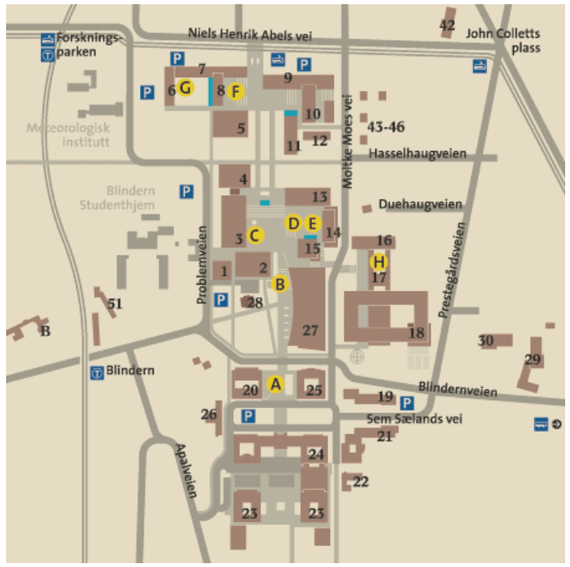

Skulpturer på Blindern

A ***Jon Gundersen***, *Velle, larvikitt, 1994*

B ***Nina Sundbye***, *Rapp deg, Grane, min traver, bronse 1978*

C ***Arnold Haukeland***, *Air, syrefast stål, 1961*

D *Medianfiguren, sink, midten av 1800-tallet*

E ***Ingebrigt Vik***, *Niels Henrik Abel, bronse, 1903*

F ***Aase Texmon Rygh***, *Brudt form, bronse, 1981*

G ***Dyre Vaa***, *Ivar Aasen, bronse, 1963*

H ***Stefanny Hillgård***, *Tankens lek, 1969*

Polarår og kulde

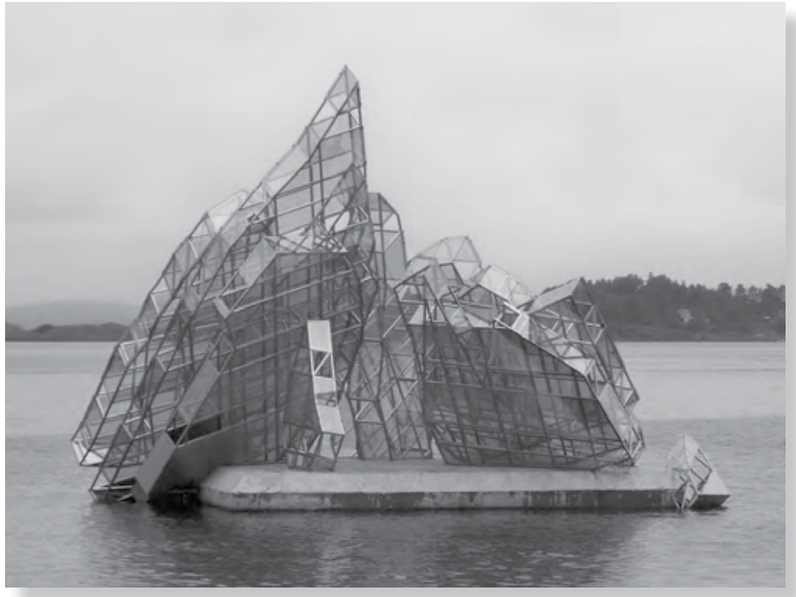

Is må den også tåle, het det i reportasjene da *Monica Bonvicinis* glasskulptur kom til Oslo i mai 2010. I vinter var det så kaldt at glasskulpturen ved operaen stoppet. Ved nærmere minus 20 grader stanset *"She lies"* sin rundt-og-rundt-vandring fordi fjorden frøs. Skulpturen er fortøyd i sjøbunnen og beveger seg i takt med tidevann og bølger. Det 16 meter høye og 335 tonn tunge «isfjellet» er plassert på en 13 x 13 meter stor pongtong. Den robuste stålkonstruksjonen er produsert ved det mekaniske verkstedet Sias AS i Horten. Skulpturen ble slept inn Oslofjorden og forankret i sjøen 60 meter utenfor operaen i Bjørvika. Det er finansmannen Christen Sveaas og konsernet Kistefos som har sponset kunstverket, som kommer på litt over ti millioner kroner. Kistefos AS er enesponsor og Organisasjonen Kunst i offentlige rom (KORO) er produsent. Skulpturen flyter fritt i vannet, og den skal endog kunne rotere rundt sin egen akse. Derfor ser den forskjellig ut hver gang man ser den. Bonvicinis "She Lies" duver i takt med vind og tidevann, og fanger opp lysets brytninger. Men altså i vinter har vi kunne se den ligge helt stille.

Og siden vi er i polaråret og har både Nansen og Amundsen-jubileer i år, passer det å minne om Bonvicinis inpirasjonskilde. Skulpturen er en tredimensjonal versjon av *Caspar David Friedrichs* maleri «Das Eismeer» (ishav) fra 1824.

Mange turister kjenner den romantiske maleren og maleriene hans fra polhavet og spesielt ishavet og møtet med den ugjestmilde pakkisen.

Monica Bonvicini (f. 1965) er en italiensk billedhugger, født i Venezia, bor i Berlin og underviser i skulptur ved Akademie der bildenden Künste i Wien.

"She Lies" ble avduket av dronning Sonja 12.05.10. Monica Bonvicini var tilstede ved avdukingen. Mottagelsen har vært svært delt. I avisene har vi kunnet lese om meningene; Er den et fantastisk isfjell eller en spektakulær klisjé? Ser den ut som et skipsvrak? Er det latterlig skrot eller urovekkende og vakkert? Er den et pluss for operaen? Eller skjemmende? Kunst skaper debatt.

Wenche M. Wangen

Caspar David Friedrich regnes blant de fremste kunstnerne innen europeisk romantikk, studerte i København, bodde fra 1798 i Dresden, og var venn av norske J. C. Dahl.

Porsche klatrer opp 400 m.o.h. i Oslo

Holmenkollbanen ble gjenåpnet 6. desember 2010 etter total oppgradering. Strekningen ble høytidelig åpnet med kong Harald og ordføreren om bord. Banen har fått såkalt metrostandard. Kjøreledninger er erstattet med strømskinner, plattformer er blitt forhøyet, forlenget og oppgradert. Og vi har fått nye vognsett.

Oslo vognselskap AS heter det selskapet som tar seg av nye vogner til T-banen. De har har hittil kjøpt 249 nye hvite vogner fra Siemens. Vognene er av Porsche-design. Oslo vognselskap har inngått en ny avtale om leveranse av ytterligere 96 vogner. Kontraktsverdien på alle 345 vognene er på ca. 5 milliarder kroner. Dette er den største kontrakten mellom Norge og Østerrike, der vognene blir produsert, noen sinne.

Målsettingen til Oslo kommune er et bedre T-banetilbud med større boltreplass for passasjerene og hyppigere avganger. Innkjøpet av de nye vognene er et ledd i sporveiens forbedring av rutetilbudet over hele byen. Med flere vogner på skinnene kan det bli hyppigere avganger, for eksempel 7,5-minutters rute på de mest trafikkerte linjene. Flere vogner gjør det mulig å koble to sett sammen slik at man kan kjøre med seks vogner. Kapasiteten øker slik at det blir plass til enda flere passasjerer. Holmenkollbanen og de nye vognene skal kunne frakte 9000 passasjerer i timen opp til Frognerseteren i forbindelse med VM OSLO2011.

Men oppgraderingen har ikke vært hundre prosent vellykket. Da stasjonene (unntatt Holmenkollen) er kortere enn de nye vognsettene vil den bakerste vognen være stengt for avstigning fra Majorstuen og oppover. Rullestolbrukere og store barnevogner må plassere seg i de to fremste vognene. Noen steder er det stor avstand mellom tog og plattform. På Gulleråsen stasjon sogar så stor avstand at T-banen ikke lenger kan stoppe ved denne stasjonen på nedover-turen.

Totalt har byggingen av den nye oppgraderte banen og utbedring av veiene mellom Majorstuen og Frognerseteren så langt kostet rundt 400 millioner kroner.

Wenche M. Wangen

Visste du at?

FOTO: CORNELIUS POPPE/SCANPIX

Den nye Holmenkollbakken ligger 375 meter over havet og er bygget av 1300 tonn stål. Det er den første hoppbakken i verden med permanent vindskjerm og den eneste stål-hoppbakken i verden. Starthuset ruver 65 meter over bakken, hvor det også er blitt plass til en liten kafé. Totale kostnader for det nye skianlegget i Holmenkollen er 1800 millioner kroner.

Visste du at?

Norge har tidligere arrangert VM på ski fire ganger: I 1930 (Oslo), 1966 (Oslo), 1982 (Oslo) og 1997 (Trondheim). Årets VM arrangeres i Oslo 23. februar til 6. mars, og er det 48. offisielle VM i nordiske grener.

Det skal gjennomføres 21 øvelser innen langrenn, kombinert og hopp, og alle øvelsene arrangeres i Holmenkollens nye nasjonalanlegg. Arrangøren forventer rundt 650 utøvere fra flere enn 60 nasjoner, 1800 pressefolk, minst 300 000 tilskuere og flere hundre millioner TV-seere. 2200 frivillige vil hjelpe til for å bidra til et profesjonelt gjennomført VM-arrangement. *Kilde: Ski-VM 2011 AS*

Sakset fra Aftenposten

Frammuseet i 2011

Av Geir Kløver

I 2011 feires Fridtjof Nansens 150-årsdag, det er 100 år siden at Roald Amundsen og hans menn ankom den geografiske Sydpol og Frammuseet er 75 år. For Frammuseet er 2011 året hvor vi skal feire alle disse begivenheter, men også foreta en omfattende modernisering av museet og sikre at Gjøa endelig kommer i hus.

Gjøa endelig i hus

Etter Roald Amundsens erobring av Nordvestpassasjen i 1906 har Gjøa vært gjenstand for en enorm interesse fra fjern og nær. I 2011 er det 102 år siden Gjøa ble dratt på land i San Francisco og utstilt for publikum for første gang. De siste hundre år har det igjen og igjen vært diskusjoner om Gjøas tilstand, manglende vedlikehold og mulighetene for om ikke Gjøa bør settes under tak på lik linje med polarskuta Fram. I samme periode har Gjøa vært i gjennom flere store restaureringsprosesser pga slitasje fra vær og vind, hærverk og suvenirjegere.

I mai 2009 inngikk Norsk Maritimt Museum og Frammuseet en avtale hvor Frammuseet overtar eierskapet til Gjøa og setter denne under tak. Dette gir Frammuseet mulighet til å utvikle et mer helhetlig norsk polarmuseum og sikrer Gjøas videre framtid, samt at det er med på å videreutvikle Bygdøy og Bygdøynes som norsk maritimt kultursentrum. I denne forbindelse uttaler Riksantikvaren i brev av 27/4 -09: " På bakgrunn av fartøyets historie, som det første gjennom Nordvestpassasjen, er det av nasjonal betydning at fartøyet sikres som et maritimt kulturminne for kommende generasjoner. Dette gjøres best ved at det oppføres et vernebygg som hindrer den nedbryting som naturlig vil skje når et fartøy utsettes for vekslende værforhold, ferskvann, frost og sol gjennom hele året". Planleggingen og søknadsprosessen for vernebygget er i gang og det forventes et kommunalt vedtak om saken våren 2011. I så fall vil det nye vernebygget være innflytningsklart ved årsskiftet 2012/13.

I forbindelse med flyttingen av Gjøa fra strandkanten på Bygdøynes til vernebygget er det satt i gang planlegging av en ny omfattende restaureringsprosess for skuta. Det meste av dette vil foregå etter at skuta er satt inn i sitt nye permanente hjem ved siden av Fram. Etter restaureringen vil publikum for første gang kunne få full anledning til å gå om bord i Gjøa. Sammen med Fram representerer Gjøa noen av de stolteste øyeblikk i Norges maritime og polare historie. Deres historier og ekspedisjoner vil i framtiden i større omfang kunne oppleves av publikum på et utvidet Frammuseum. Med Gjøa får vi muligheten til å fortelle de utrolige historiene om utforskningen av Nordvestpassasjen, fra de første forsøk i 1497, Jens Munk i 1619, via John Franklins katastrofale ekspedisjon der 2 skip og 129 mann sporløst forsvant, til Roald Amundsens suksessrike gjennomseiling 1903-06.

Med dagens internasjonale fokus på forholdene i nordområdene vil det være naturlig for Frammuseet å ha utstillinger om klimasituasjonen, issmelting, Nordvestpassasjen i dag, den nordlige urbefolkning, truede dyrearter og ikke minst Norges internasjonale betydning i dagens polarforskning. Dette vil være et verdifullt bidrag til både skoler og norske institusjoner, så vel som norske og utenlandske besøkende.

Det vil bli bygget et stort og moderne toalettanlegg på Frammuseet, til nytte og glede for alle besøkende og for de mange turistbussreisende til Oslo og Bygdøy.

Oppgradering av Framhuset

Med nesten 300 000 besøkende er Frammuseet en av de best besøkte attraksjoner i Oslo-området. I løpet av 2010 har vi isolert bygningen, slik at både vinter- og sommertemperaturen er langt bedre enn tidligere. Fra 2011 kan vi tilby våre besøkende nye permanente utstillinger og bedre publikumsfasiliteter enn i dag. Når det gjelder det siste, vil vi blant annet forbedre inngangspartiet, etablere nye og bredere trappeløp og rømnings-veier, installere heis og høyere rekkverk.

På utstillingssiden blir det nye spennende utstillinger om den første Fram-ferd og Sydpolsekspedisjonen, samt økt fokus på Otto Sverdrup og våre øvrige polarhelter. Også pionerer som C.A. Larsen, Borchgrevink og Astrup vil få sin plass i det "nye" museet.

Etter moderniseringen vil Frammuseet gi bedre muligheter for de besøkende som har kort tid og for dem som ønsker å bruke hele dagen til å dykke ned i vår utrolige polarhistorie.

Som dere sikkert har sett har byggearbeidene allerede begynt. Vi har valgt å holde åpent i store deler av byggeperioden fordi mange kommer langveisfra for å gå om bord i Fram. Skuta vil være tilgjengelig i hele byggeperioden, selv om enkelte deler av utstillingene i de ulike etasjer vil stenges i korte perioder. Frammuseet vil være stengt fra 10. januar til 20. februar for at vi skal kunne gjennomføre den største delen av byggearbeidene.

Det "nye" Frammuseet vil stå klart til Fridtjof Nansens 150-årsdag den 10. oktober 2011. Dette vil ikke inkludere den nye Sydpolsutstillingen, som åpner 14. desember samme år.

2011

I tillegg til å bygge et "nytt" museum, er Frammuseet sterkt involvert i Nansen-Amundsen-året 2011. Med sterk assistanse fra de transkriberende Oslo-guider, vil vi i 2011 utgi alle de personlige dagbøkene fra sydpols-ekspedisjonen på norsk og engelsk. Dette inkluderer Hjalmar Johansen, Olav Bjaaland, Oscar Wisting, Sverre Hassel, Thorvald Nilsen, Jørgen Stub-berud og Ludvig Hansen. Vi har også som mål å utgi alle Fridtjof Nansens dagbøker, samt dagbøkene fra mannskapet på første Fram-ferd. Dette er en enorm oppgave, men vi håper å komme i havn i løpet av jubileumsåret. Dagbokprosjektet vil fortsette i årene som kommer med dagbøkene fra bl.a. andre Fram-ferd og Gjøa-ekspedisjonen.

I tillegg til nye utstillinger om første framferd og sydpolsekspedisjonen, vil våre utstillinger Cold Recall og Fridtjof Nansen – humanitarian and scientist-turnere utenlands. Så langt er det bekreftet visninger i Canada, USA, Italia, Sveits og Finland. På Frammuseet vil vi også vise en stor samling gjenstander fra Robert F. Scotts sydpolsekspedisjon. Dette er et samarbeid med Scott-senteret i Cambridge, som vil ha en egen utstilling om Roald Amundsen og den norske ekspedisjonen. I Frammuseets første etasje vil det i tilknytningen til lanseringen av Fridtjof Nansens dagbøker åpnes en omfattende utstilling om Fridtjof Nansens liv.

Hver måned, fra mars 2011 til mars 2012, vil det arrangeres egne Nansen-foredrag på Frammuseet. Hvert foredrag vil inneholde en ny side ved Fridtjof Nansen. Foredragene vil markedsføres i Aftenposten og på Frammuseets nye internettsider *www.frammuseum.no*.

På de nye nettsidene kan man også følge ferden mot Sydpolen, på dagen 100 år etter. Hver dag legger vi ut nye dagboknotater fra mannskapet på Fram. På nettsidene kan man også lese mer om de ulike mannskapene, laste ned Frammuseets utstillingspublikasjoner, samt følge med på hva som skjer ved museet i jubileumsåret.

Alle foto: Frammuseet.

Etter en omfattende ombygging vil vi få et veldig flott museum som vi kan være stolte over å vise fram i svært mange år.

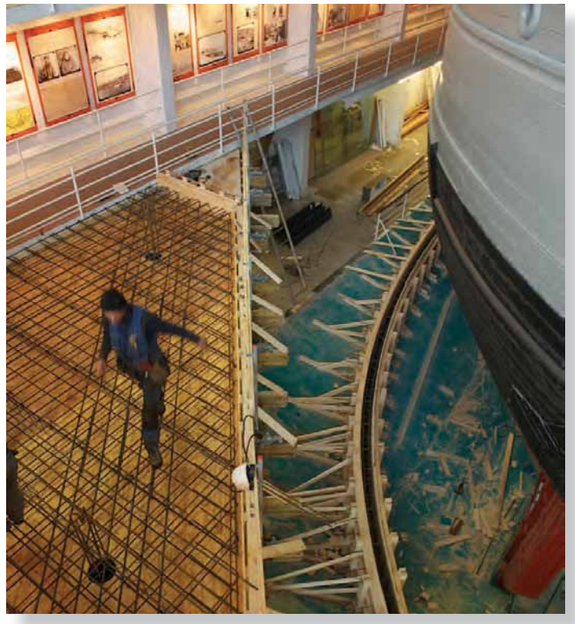

Nye polarjubileer i 2011

Av Olav Orheim,
formann i Framkomiteen/Norges forskningsråd

Ikke før er det Internasjonale Polaråret over før et nytt polarjubileum står foran oss. 2011 har fått betegnelsen Nansen-Amundsen-året, fordi det er 150 år siden Nansen var født, og 100 år siden Sydpolens erobring.

Polaråret ble formelt avsluttet i juni 2010 gjennom en stor internasjonal forskningskonferanse på Norges Varemesse på Lillestrøm, med Norges forskningsråd som ansvarlig arrangør. Det ble det største polarmøtet noensinne, med 2 300 deltagere og over 2 000 presentasjoner. Deltagerne kom fra 53 forskjellige land, og konferansen viste at det har vært stor vekst i interessen for polare spørsmål de senere årene. Slik sett kan vi forvente også stor internasjonal oppmerksomhet rundt jubileene i 2011, selv om de har sitt utspring i Norge.

Fridtjof Nansen ble født 10. oktober 1861, og alle hans enestående sider skal belyses neste år: Utforskeren av arktis, vitenskapsmannen, diplomaten og humanisten. Ikke minst hans humanitære innsats berømmes fortsatt i mange land øst for oss, selvsagt særlig i Armenia. Allikevel er det nok de polare bragdene han er mest kjent for i utlandet. Det var verdensnyheter da Fram krysset Polhavet for første gang, og da han og Johansen strevde seg med overlessede sleder gjennom drivisen til ny nordlig rekord på 86° 14' N (senere korrigert til 86° 04' N).

Selv om mange regner Nansen som forrige århundres største nordmann, vil vi nok se at det er Roald Amundsen som vil få størst oppmerksomhet i utlandet i 2011. Dette skyldes ikke bare at Amundsen med sine fire følgesvenner var de først som rakk frem til Sydpolen 14. desember 1911. Skjebnen til Robert Falcon Scotts gruppe, som kom til Polpunktet en måned etter at Amundsen dro derfra, og omkom på returen, gjorde Scott til en nasjonalhelt selv om han tapte kappløpet. I sydsommeren

Nansen

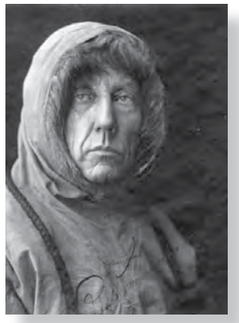

Amundsen

2011/2012 vil en rekke eventyrere repetere disse to ekspedisjonene i en eller annen form, og vil slik skape stor oppmerksomhet rundt hendelsene 100 år tidligere.

Da Amundsen, Borchgrevink, de Gerlache, Nordenskiöld, Scott, Shackleton og de andre polarheltene utforsket sydpolkontinentet rundt forrige århundreskiftet var dette et kontinent uten lover og regler. Det endret seg totalt for 50 år siden, da Antarktistraktaten trådde i kraft. Den ble fundamentert på det gode vitenskapelige samarbeidet som hadde foregått der i 1957-58, under det Internasjonale Geofysiske året (IGY). Den viktigste grunnen til at traktaten ble inngått var at datidens to supermakter, USA og Sovjetunionen, ønsket å unngå et militært rustningskappløp på denne mest ugjestmilde delen av vår klode. Derfor ble det forbudt med militære aktiviteter og installasjoner, og kontinentet ble reservert for fred og vitenskap.

Antarktistraktaten ble undertegnet av de 12 nasjonene som hadde aktivitet i Antarktis under IGY eller rett etterpå. En rekke andre land er siden blitt virksomme i sør, slik at antallet nasjoner som nå "bestemmer" over Antarktis er mer enn doblet. I årenes løp har traktatpartnerne innført en rekke bestemmelser, ikke minst for å beskytte miljøet. Når det voksende antall cruiseturister nå går på land for å se på pingvinene er det regler om hvor nær de kan gå, og om hva de må gjøre for å unngå å introdusere nye arter til Antarktis. I dag er det forbudt å ta med dyr til Antarktis som ikke allerede finnes der. Det er enda en grunn til at dagens eventyrere ikke kan gjennomføre ekspedisjoner slik de var i pionertiden – da både Amundsen og Scott brukte hunder, og Scott også hadde med seg Sibirske ponnier.

Helge Ingstad. To biografier – 50 år etter

I motsetning til Harald Hardråde som var cowboy i navnet, var Helge Ingstad (1899-2001) cowboy i gavnet. Ingstad forsokte i 1930-årene å leve som cowboy i Arizona. Som følge av sin eventyrlyst og rastløshet ble han i sin samtid karakterisert som den edle villmann, Norges svar på Jean–Jacques Rousseau. Ingstad var jurist, pelsjeger, sysselmann (på Øst-Grønland og på Svalbard), polarforsker, historiker, forfatter og eventyrer. Han ble rikskjendis, guttehelt og populær ungkar. Han var som Nansen, Amundsen og Heyerdahl eksempel på eldre tiders mannsideal.

Helge Ingstads liv, gjerninger og forskning har vært omstridt. I to nye biografier kan vi kanskje finne noen svar. En egen blogg er opprettet; "Helge Ingstad – en biografi". Den viser alle bokomtalene og her får vi en god oversikt over konfliktene og debattene. *http://helge-ingstad.no/*

50 år etter funnene

30. juni 1960 fant Anne Stine og Helge Ingstad tufter av åtte norrøne hus på *L'Anse aux Meadows* på Newfoundland som viste at nordmenn hadde vært i Amerika 500 år før Christopher Columbus. De arkeologiske utgravingene av norrøne tufter startet i 1961. Letingen etter Vinland ble startet av danskene i 1956. De fant ingen norrøne spor. Ingstad ble etter funnene kritisert for å tråkke i danskenes bed. Kritikken ble koplet sammen med "Grønlandssaken" 30 år tidligere der Ingstad hadde en rolle. Ingstad tok del i en nasjonal imperiebygging i landområder som Norge siden tapte mot Danmark ved Den internasjonale domstolen i Haag. Mange konspirasjonsteorier rundt vikingfunnene ble fremsatt og man beskyldte hverandre for juks og løgn.

Men funnene har uansett blitt stående som de viktigste i vår historie. Jens Stoltenberg sa i bisettelsen at: "Helge Ingstad endret vårt verdensbilde, vår forståelse av verdenshistorien og vårt norske selvbilde."Deler av den nordamerikanske historien måtte skrives om etter Ingstadenes funn. Ingstads ettermæle er på linje med Nansens og Amundsens. Han ble en nasjonalhelt, en av de internasjonalt kjente nordmenn, et nasjonalikon. Ingstads første bok *Pelsjegerliv 1931* – ble "en av de mest solgte bøker gjennom alle tider i Norge" og "Gyldendals største bestselger gjennom tidene og en kultbok".

En av Forsvarets fem fregatter er oppkalt etter ham; KNM «Helge Ingstad» er av Fridtjof Nansen-klassen. Fregatten ble overlevert 29. september 2009 fra verftsgruppen Navantia i Spania til Sjøforsvaret. De andre fire er oppkalt etter Nansen, Amundsen, Sverdrup og Heyerdahl.

Biografiene:

Benedicte Ingstad: Eventyret (Bind I, 2009) og Oppdagelsen (Bind II, 2010). En biografi om Anne Stine og Helge Ingstad. Gyldendal

Forfatteren er datter av paret og baserer biografiene på private arkiver. Bind I "Eventyret" omhandler Helge Ingstads liv og skjebne fram til ekteskapet i 1941 med 20 år yngre Anne Stine (1918-1997) fra Lillehammer, som senere ble arkeolog. Paret skulle sammen gjøre oppdagelser som satte spor etter seg i verdenshistorien. Utover 1960-tallet ledet Anne Stine et internasjonalt team som til slutt kunne bekrefte sagahistorien om Vinland. Bind II "Oppdagelsen" omhandler den vanskelige og konfliktfylte veien frem til anerkjennelse. Vinlandsferdene hadde også sine personlige omkostninger for ekteparet og skulle prege resten av deres liv.

Frode Skarstein. (2010). Helge Ingstad – en biografi. Spartacus

Skarsteins bok er en uautorisert biografi. Han forsøker å trenge bak mytene Ingstad skapte rundt seg selv. Skarstein stiller spørsmål ved Ingstads valg, motiver og resultater. Gjorde Ingstad alt han sa han gjorde? Konstruerte Ingstad i spenningsfeltet mellom populær forfatter og kritisk og fortolkende vitenskapsmann disse mytene?

Mye tyder på at vi ikke har lest siste ord i debatten rundt det verdenskjente ekteparet.

Wenche M. Wangen

Oslo – verdens vinterhovedstad?

Vinterturistene kommer

Oslo har lagt mye arbeid for å bli verdens vinterhovedstad, og i april i fjor viste statistikken at turistene for alvor inntok byen.

Antall turistovernattinger fra januar til april 2010 økte med 28% sammenlignet med samme perioden i 2009, ifølge Statistisk Sentralbyrå. På landsbasis var økningen på 8,6%. Administrerende direktør Tor Sannerud i VisitOslo betegnet tallene som oppsiktsvekkende.

Dette er en fantastisk utvikling. Det viser at Oslo mangfold gir utslag, sier Sannerud, som blant annet viser til en stor markedsføringskampanje sist vinter. Han forteller at det særlig var skiturister som kom.

Mange kommer hit for å stå på ski. Det er mange svensker, en del dansker og tyskere. Mange kombinerer ski og verdens største afterski. Men folk kommer selvsagt også for kultur og folkeliv, sier Sannerud. (30.04.10)

Verdensbakken

Det er ikke Holmenkollen men Korketrekkeren som i Akersposten får æren av å ha alle bakkers ry; verdensbakken. Den tidligere VM-bakken mellom Frognerseteren og Midtstuen er en turistmagnet. Korketrekkeren er et svært populært reisemål for turister. Rundt 80% av alle som leier kjelke er utlendinger, kan Tomm Murstad jr. fortelle. Han begynte med utleie av kjelker i januar 2010. Mange turister reiser nok hjem med et inntrykk av at Oslo er vinterhovedstaden fram for noen. Bare utsikten kan, på snø- og solfylte dager, ta pusten fra noen og enhver. Her har vi jo hatt værgudene på vår side de to siste årene.

OSL2011

Fra 23. februar 2011 og to uker fremover skal det kjempes om medaljer i Holmenkollen. Nå håper arrangørene og politikerne at VM vil generere en oppmerksomhet rundt Oslo og Norge som gjør at turisme og næringsliv vil styrkes. Oslos ordfører Fabian Stang tror VM vil lokke folk til Norge, mens andre sår tvil om VM er stort nok. Ordføreren drømmer om mer næringsliv og flere turister til hovedstaden etter Ski-VM. Ekspertene advarer mot å tro at mesterskapet gir store ringvirkninger.

Arrangørenes VM- mål

Ski-VM 2011 har som målsetning å skape tidenes beste verdensmesterskap på ski. Det skal bli en idretts- og folkefest som engasjerer hele landet, og setter varige spor. Utøverne skal oppleve et minnerikt publikumstrøkk og optimale sportslige forhold i verdens mest moderne skianlegg. Arrangementet bidrar til å oppgradere anlegget i Holmenkollen, markedsføre Oslo som verdens vinterhovedstad, stimulere til økt rekruttering og interesse for skisporten, samt gi gode opplevelser og minner til nordmenn og den internasjonale skiverdenen. *(www.oslo2011.no)*

Her har man satset 1,9 milliarder kroner med håp om uttelling på alle områder. Selve mesterskapet har et budsjett på 150 millioner kroner. VM baner veien for regjeringens nye reiselivsstrategi som er på trappene.

Wenche M. Wangen

Kilder: www.oslo2011.no, Aftenposten 30.04.10 og 18.01.11, Akersposten 20.01.11

Oslo havn i middelalderen

Av Petter B. Molaug. Arkeolog. Forsker i NIKU.

Perioden fra rundt år 1000 da den første byen oppstod og frem til 1624 da byen ble flyttet fra østsiden til vestsiden av Bjørvika er lang. I løpet av en slik lang tidsperiode–meget lengre enn fra 1624 til i dag–skjedde det stor forandringer. Bl.a. forandret havnivået seg. Mens det på slutten av vikingtiden var ca. 5m høyere enn dagens havnivå, var det i 1624 bare mellom 1 og 1,5m høyere. Forskjellen skyldes strengt tatt ikke at havet sank, men at landet steg. Og det har det gjort siden slutten av istiden da det i Oslo var over 200m lavere, det vi kaller for den marine grensen.

Vannspeilet på Sørenga skal illudere strandlinjen i middelalderen med innerste del av *Bjørvika* (som betyr Byvika) og utløpet av *Alnaelva* (som aldri het Loelva). Nivået ligger på ca. 3,3m over havet. Dette tilsvarer nivået på midten av 1100-tallet. Helst ville man hatt en strandlinje som tilsvarte tidspunktet for kong Håkon Vs Mariakirke, rundt år 1300, men dette ville resultert i et for lite vannspeil og i at kulturlag hadde måttet fjernes i flere områder der vannspeilet skulle ligge. Resultatet gir en god illusjon av de grove linjene i topografien, men mer et øyeblikksbilde enn et bilde av hvordan det var over en lang periode.

Akkurat i løpet av 1100-tallet var det en spesielt sterk landhevning, og fordi det er så langgrunt ut mot Bjørvika, forflyttet den naturlige strandlinjen seg hele 50m utover i løpet av disse hundre årene. I tillegg har det gjennom hele middelalderen–og også senere–vært en kraftig tilslamming pga. leire og silt fra Alnaelva og spesielt Akerselva (i middelalderen het den *Frysja*). Ved arkeologiske utgravninger på Sørenga er det observert tilslamming på 1cm i året over lengre perioder.

Strandlinjen var i middelalderen selvsagt ikke bare en strand med sand og leire. De fleste stedene var det brygger og sjøboder, noen steder kanskje båtoppdrag og naust. Men pga. landhevningen og tilslammingen var det stadig behov for å bygge bryggene lengre og lengre ut i sjøen. Dessuten økte størrelsen på båtene sterkt fra vikingtiden til høy- og senmiddelalderen. De store fraktefartøyene ble mer og mer dyptgående, både *kogger*, *busser* og *holker*. Problemet ser ut til å ha blitt løst ved at kunstige "øyer" i form av tømmerkister eller laftekasser ble anlagt ute på dypere vann, gjerne 2,5 – 3,5m. Her ble de større båtene lastet og losset. Varer og folk ble fraktet i småbåter mellom disse frittliggende bryggene og bryggene og sjøbodene ved land.

Gerhard Fischer dokumenterte i 1926 det han tolket som *Clemensallmenningens* ytterste del mot sjøen. Clemensallmenningen var en hovedgate i byen og åpen for alle. Den strakte seg fra *Geitabru* og ned til sjøen. Fra skriftlige kilder kjenner vi en rekke eiere av sjøboder her. Det ble funnet bolverkskar av tømmerstokker med steiner inni, tolket som innerste del av en utstikkerbrygge i fortsettelsen av allmenningen. På begge sider lå det større rammer av tømmerstokker, tolket som underbygging for sjøboder. Dette er i kanten av dagens vannspeil på Sørenga. Ut fra nivået de var lagt på, mellom 3 og 3,5moh. passer dette godt med en datering til 1200-tallet. Da tenker vi oss at det har vært brygge og ca.1m dyp rett utenfor. Dessverre har vi ikke funnet flere slike sjøboder, men vi må forestille oss at de i høymiddelalderen stod ganske tett i vannkanten.

De fleste bryggene som er funnet har ligget lengre ute i sjøen og er av typen laftekasser. Fra kong Sverres tid, ca. 1200, stammer en rekke slike kasser utenfor kongeborgen. Kanskje de er en del av kongsbryggen som vi hører om i en sagafortelling fra 1218, kong Håkon Håkonssons tid. Lengre ute ble det funnet en over 30m lang brygge som kan dateres til rundt 1300, Håkon Vs tid. Men alle disse ligger på utsiden av dagens vannspeil, i området for E18.

Lengre nord, ved vestenden av Bispegata, middelalderens *Bispeallmenningen*, er det funnet en rekke laftekasser som har fungert som brygger. Ved utgravninger tidlig i 2010 ble det funnet tre slike like nord for Vannspeilet. De er datert til midten og siste halvdel av 1200-tallet. Tidligere er det funnet flere laftekasser lengre ute, datert til 1300-tallet og 1400-tallet. I dette området, like syd for den nye Nordenga bro, blir det i høst nye utgravninger i et område med slike laftekasser, og spennende funn kan ventes. De gamle bryggene ble erstattet av nye lengre ute når det ble for grunt for båtene. De ble etter hvert brukt som fundament for sjøboder og annen bebyggelse. Enda lengre ute i det tidligere Bjørvika er det funnet omfattende konstruksjoner av tømmerkasser ved utgravninger for Barcode. De innerste kassene kunne dateres til 1570-tallet, de ytterste til 1620-tallet, før bybrannen i 1624. Denne og byflyttingen satte en bråstopper for ekspansjonen ut i Bjørvika. Først i 2. halvdel av 1800-tallet rykket havnefronten på Sørenga lengre ut, til der den nå er. Nord for Bispegata var Bjørvika fylt igjen og tatt over av jernbanen.

Det var livlig trafikk på Oslo havn gjennom hele middelalderen. Båttrafikken gjennom Oslofjorden, Skagerrak og ned til Danmark og Østersjøen var viktig gjennom hele perioden. Flere av de båtvrakene som er funnet ved laftekassene har vært typiske kystseilere som har vært i fart på disse områdene. Er det mulig å gjenskape noe som viser den tidens aktivitet?

Den enkle strandlinjen i Vannspeilet er viktig forståelsen for hvordan middelalderbyens topografi var utformet. Men det er viktig at det ikke

stopper med dette. For det første burde vannspeilet med strandlinjen vært fortsatt nord for Bispegata, helt nord til Schweigaardsgate. I middelalderen gikk sjøen helt inn til Grønland. Utover mot vest er det viktig at sikten ut mot den gjenværende delen av Bjørvika og mot middelalderborgen på Akersneset sikres. Langs strandkanten burde det blitt reist rekonstruksjoner av sjøboder og brygger ut i Vannspeilet. Og på Vannspeilet burde det ligget rekonstruerte båter fra 1300-tallet, basert på båtvrakene funnet her. Dette er noe å arbeide for! I mellomtiden får vi bruke fantasien til hjelp og mane frem middelalderhavnen for vårt indre øye!

H.M.K.

SIGHTSEEING OSLO 2011

WWW.HMK.NO

OPERATED BY *H.M.Kristiansens Automobilbyrå AS*

OSLO GRAND HIGHLIGHTS AVG. 10:15 VARIGHET 5T. - OSLO HIGHLIGHTS AVG. 10:15 VARIGHET 4T. - OSLO SELECTED HIGHLIGHTS AVG. 14:00 VARIGHET 4T. (SESONG: 20. MAI - 28. AUGUST.) - OSLO PANORAMA AVG. 10:15 VARIGHET 2T. - OSLO BEST CHOICE AVG. 12:30 VARIGHET 2 ½ T. - OSLO CITYSIGHTSEEING - AVG. HVER ½ TIME, MELLOM 10:00 - 17:00 (SESONG 2. MAI - 30. SEPTEMBER.)

H.M.K. BUSS Alle med antengass i tankene · TOUR OFFICIAL OF OSLO · REISEGARANTIFONDET RGF .rgf.no. · H.M.K. Class

Omvisning i Høyesterett.

Ca. 25 guider møttes den 21.10.10 til omvisning i Høyesterett. Vi ble vist rundt i de vakre lokalene av kontorsjef *Ada Jerre Haugli* som også selv er jurist.

Høyesterettsbygningen er holdt i rolige og enkle former i en stil som nærmest kan betegnes som italiensk renessanse. Arkitekten Hans Jacob Sparre som etter avholdt konkurranse i 1886 fikk i oppdrag å tegne den nye Justisbygningen, klaget over de knappe midler han hadde fått til rådighet. I tillegg var tomten det skulle bygges på svært lang og smal.

Høyesterettsbygningen er kanskje arkitektonisk ikke spesielt iøyenfallende utenifra, men straks man stiger inn i de ærverdige lokalene lar man seg raskt gripe av interiøret (spesielt festet vi oss ved de vakre taklampene og tunge, kraftige gardiner i flaskegrønt). Disse flotte gardinene i rettssalen i 1. etg. utgjør samlet en lengde på 3 km, fikk vi vite. Vakre er også de massive eiketresveggene i denne salen. I en av rettsalene i 2. etasje kunne vi beundre vakre takdekorasjoner dekorert med bladgull).

Skultptøren Lars Utne har utført to flotte messingløver i vestibyen og for øvrig annen skultptural utsmykking i tre.

Ved grunnloven av 1814 fikk Norge sin egen Høyesterett som ble etablert i 1815. Til da hadde Høyesterett hatt sete i Danmark. Etter en lang og omflakkende tilværelse fikk Norges Høyesterett omsider, sammen de andre rettsinstanser i hovedstaden, verdige lokaler i Justisbygningen, et monumentalbygg som ble tatt i bruk i 1903.

I 1990 ble det besluttet at Høyesterett skulle ha hele den gamle Justisbygningen. Bygningens areal er på brutto 7 500 kvadratmeter, dette inkluderer mange ganger, trapper og haller. Det var i denne forbindelse at bygning og inventar ble underlagte en omfattende rehabilitering. Den nøkternhet som preget den arkitektoniske helhet skulle bevares, likeledes den beskjedenhet og verdighet som innredning og utsmykking bar bud om. Dernest skulle mest mulig av det solide inventaret pusses opp og fortsatt brukes. Opprinnelige farger, forgylling og belysning skulle føres tilbake, og til slutt var det en grunnleggende idé at nyanskaffelser skulle tilpasses husets opprinnelige miljø og formtradisjon. Over 20 av de spesielle messinglysekroner som arkitekt Sparre hadde tegnet, forsvant i 50-årene, disse ble heldigvis senere funnet igjen på loftet til Kunst- og håndverkskolen. Lampene hadde faktisk blitt fjernet og gitt bort fordi man i stedet ønsket å installere lysrør – en form for belysning som var svært populær i 50-årene. De enkle og stilfulle lampene ble hentet tilbake, pusset opp og fornyet. De smykker i dag korridorer og møtesaler.

Grunnlovens paragraf 88 lyder slik: *"Høyesterett dømmer i siste instans. Med dette slås det fast at Høyesterett er rikets øverste domstol"*. Hovedmålet er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Dette innebærer en konsentrasjon om prinsipielle rettsspørsmål og retningsgivende avgjørelser. De tre rettsinstanser Høyesterett, Lagmansrett og daværende Byrett fikk hver sin etasje i bygget. Alle straffesaker skal behandles av tingretten i første instans, og alle krav om overprøving av tingrettens avgjørelser går til lagmannsretten. Det er kjæremålsutvalget som avgjør om saker skal bringes videre til Høyesterett.

Adressen til Høyesterettsbygningen er Høyesteretts plass 1. Dette er også Finansdepartementets adresse som ligger vis-à-vis Høyesterettsbygningen–

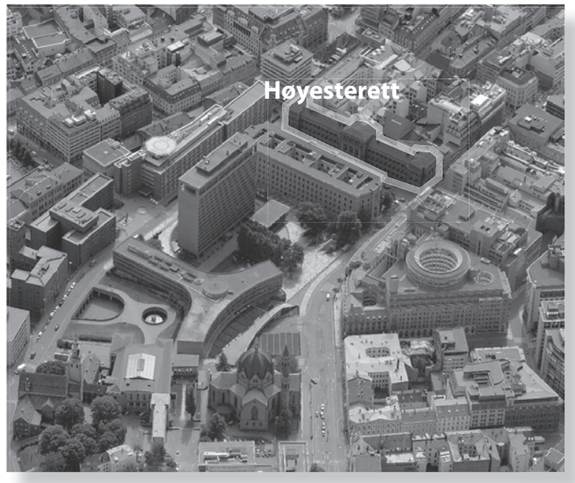

også et monumentalt byggverk som ble oppført etter unionsoppløsningen så tidlig som i 1906. En del av Høyesterettsbygningen sogner til i Grubbegata. Her hadde Byretten tidligere egen inngang. I dag er dette byggets personalinngang.

I Grubbegata har også Fiskeri- og kystdepartementet kontorer, samt Kultur- og kirkedepartementet. Mange av guidene liker å be sjåføren ta en liten avstikker opp fra Grensen til Grubbegata langs Høyesterettsplass for å kunne vise turistene hvor de fleste av våre departementer holder til, samt peke ut den såkalte H-blokken som rommer Justis- og politidepartementet og Statsministerens kontor (sistnevnte holder til i de 5 øverste etasjene).

Rundt Einar Gerhardsens plass finner man bl.a. også kontorene til Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderings-departementet og i den såkalte Y-blokken holder Kunnskaps-departementet hus. På den andre siden av gaten, i.e. i Akergata finner du følgende departementer: Samferdselsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kultur og kirkedepartementet, Barne- og likestilling, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, samt Arbeids- og inkluderingsdepartementet. For å si det med andre ord: Mye politisk makt konsentrert i området.

Høyesterettsbygningen er i dag fredet. 20 dommere (av dem 6 kvinner) arbeider her. Totalt ansatte i huset inkludert dommerne er rundt 60 personer. Arbeidsmiljøet må betegnes som svært godt, fortalte vår omviser, og det er ikke uvanlig at mange blir sittende i sine jobber til de fyller 70 år.

Et av rommene vi besøkte på omvisningen var *"Teen"*. Dette rommet brakte oss virkelig tilbake til forgangne tider, men sine erværdige eiketresvegger og antikke møbler. Teen er dommernes oppholdsrom, hit kommer også ofte pensjonerte dommere og steker vafler i lunsjen. Tradisjonen tro pleide man kun å drikke te i dette rommet. Derav navnet. Både "Teen" og flere av de øvrige kontorer er dekorert med flotte malerier utlånt fra Nasjonalgalleriet. På kontoret til høyesterettsjustitiarus er møblementet fra ca. 1850, mens gulvklokken som har fulgt Høyesterett siden opprettelsen er datert 1759.

Brit Hasvoll

BUSSHJØRNET

Redaksjonen i Kilden ønsker å opprette Busshjørnet som ny spalte. Det er viktig å informere/oppdatere guidene om hva som skjer på bussfronten. Samtidig er en god dialog med busselskapene viktig da de fleste av våre oppdrag jo er med buss. I den anledning har jeg hatt en hyggelig prat på telefon med Morten Stovner Sørlie **som i dag er daglig leder i Bislet Limousine AS. Her er H.M. Kristiansens Automobilbyrå (HMK) hovedaksjonær. Morten har de siste årene jobbet som daglig leder også for HMK.**

Morten, guidene er litt nysgjerrige på på å vite litt mer om hva som skjer i HMK. Hva kan du fortelle?

HMK er det buss-selskapet som guidene har mest kontakt med. HMK har økt sin omsetning de siste årene og har nylig gjennomført en del endringer i administrasjonen. I dag jobber jeg 50 % som daglig leder i Bislet Limousine AS samtidig som jeg ivaretar HMS-funksjon, anbud, forsikring og drivstoff for Bislet Limousine og HMK. Tidligere var jeg også Daglig leder i HMK. Vi har nå gjort en del endringer og min etterfølger er Rino Ødegård.

HMS, (Helse-, miljø og sikkerhet) er et begrep i tiden. Hvordan ivaretas det? Er dette en konkurransefaktor blant buss-selskapene?

For å være konkurransedyktige i anbudsrunder er det viktig at HMS blir ivaretatt på en god måte. Selskapene må kunne dokumentere at de opererer miljøvennlig. HMKs produksjon består mye i stor grad av korte turer innen Oslo sentrum. HMK bytter ut bussene etter 3 års drift. Det at bussparken er av nyere dato er en viktig sikkerhetsfaktor som også er med på å gjøre selskapet konkurransedyktig. Ny busspark og det at HMK benytter miljøvennlig drivstoff er viktig for å vinne anbudsrunder.

HMK har samarbeid med et eget HMS-senter. Ved en eventuell ulykke vil profesjonelt helsepersonell ta seg av rammede og pårørende. De vil også sørge for at de får profesjonell hjelp i etterkant. Det å takle press fra media i forbindelse med en ulykke, kan ofte være en stor belastning for det enkelte buss-selskap. Her er det viktig å ha et eksternt beredskapssapparat. Cruiseselskapene stiller på dette området strengere krav, noe som i årene som kommer også blir viktigere for våre norske kunder. Vi har prosedyrer for annonsering av sikkerhetutstyr og evakueringsprosedyrer som guidene i stor grad formidler videre til passasjerene.

Guidene får mange spørsmal rundt "Med gass i tankene". Er dette biodiesel eller vanlig diesel?

Ulempen med biodiesel er at dieselfiltere må byttes ofte, og at den fryser ved 10-15 minusgrader. Gas to liquid (GTL) er det vi fyller i tankene fra eget tankanlegg. Vanligvis er det olje som blir omdannet til diesel før forbrenning. Denne naturgassen, som vi benytter er en patentert oppfinnelse som gir gass til diesel. Noe som betyr at utslippet reduseres med mellom 50 til 80 %. GTL diesel fryser først ved 40 minusgrader noe som gjør at vi ikke har driftsproblemer vinterstid. Tilsvarende tankanlegg finnes ved Telenor og NRK, men distribusjonen forventes å øke.

Har du noen forslag rundt sikkerhetsprosedyrer? Hvordan kan guidene best ivareta/ utføre dette?

Det er sjåføren som har det overordnede ansvaret for sikkerhet i bussen. Det er sjåførens ansvar å informere passasjerene om gjeldenede sikkerhetsprosedyrer. Dette skal gjøres før start. På sightseeing hvor sjåføren ikke behersker passasjerenes språk er det naturligvis guidens oppgave å sørge for at passasjerene har fått nødvendig sikkerhetsinformasjon. Sikkerhetsseler er påbudt i buss og her kan passasjerene (og ikke buss-selskapet) risikere bot såfremt de ikke har fulgt anbefalte/ gitte sikkerhetsanvisninger. HMK vil sørge for at 3-punkt seler blir montert i alle nye busser. Som på fly har vi i de fleste bussene sikkerhetsbrosjyrer i stollommen.

Siste sesong har andelen estlandske og svenske selskaper som trafikkerer i Norge økt betraktelig. Har disse konsesjon for personbefordring i Norge og blir det bare utenlandske busser neste år?

Det er spesielle regler som gjelder for kjøring over tid av utenlandske busser i Norge. En samlet norsk turbussbransje har bedt myndighetene om å se på dette og lovligheten av virksomheten som bedrives. Vi møter denne konkurransen med kvalitet og erfaring med Norge og med norske veier, så det blir definitivt ikke bare utlandske busser neste år.

Kan du fortelle noe om rehabiliteringen av veteranbussen hos HMK? Skal denne brukes på sigtseeingoppdrag for eksklusive grupper? Hvordan burde guiden være kledd for et slikt oppdrag; guidedrakt eller et tidsriktig kostyme?

Det er Lillehammer museum som eier denne bussen. Det er et av de første kjøretøyene som HMK eide som i dag er videreført til museet. Sommeren 2010 ble det hentet en rød toetasjes buss fra London. Den er fra 1960 og skal være et "trekkplaster" for sightseeing og som et tilbud for spesielle grupper/ arrangement. Vi synes dette er veldig morsomt! Jeg vil ikke blande meg opp i det, men det hadde jo satt en ekstra "spiss" på det hele om guiden hadde brukt et tidsriktig kostyme!

Vi hører fugler som kvitrer om at HMK skal utføre sightseeing for Båtservice AS neste sesong?

Ja, det stemmer, vi har innledet et samarbeid med Båtservice AS. Turen skal hete "Oslo selected highlights" med avgang kl 14.00. Det vil bli samme program som Båtservice har kjørt tidligere.

Hva blir årets nøkkeltall med hensyn til kjørte kilometer, antall busser, antall ansatte og overskudd?

Jeg har ikke noen eksakte tall, men året har vært veldig godt.

Er alle HMKs sjåfører lokalkjente og hvilken intern opplæring har man innenfor Fingerspitzgefühl?

Nye sjåfører får alltid være med drevne sjåfører på opplæringsturer før de "slippes" på egen hånd. Den interne opplæringen av sjåfører i HMK er bra, og vi prøver hele tiden å forbedre den.

Jeg har registrert at HMK har fått en egen side på Facebook. Hva er din kommentar til dette?

HMK følger ivrig med i tiden og synes det er viktig å være på banen når det gjelder nye medier. Det stemmer at vi har opprettet en side på Facebook. Administrator er Rino Ødegård. Her vil vi legge ut bilder og informasjon. Jeg hørte nettopp på radio at 2 millioner nordmenn er registrert på Facebook. Dette er jo en måte å nå fram til folk på i vår digitaliserte hverdag.

Vi takker Morten for praten og ser fram til et fortsatt godt samarbeid med HMK.

Berit Lindstad Fargerbakk

PILEGRIMSVANDRING

Vi møtte entusiastiske opp i Mariakirkeruinene torsdag 16. september. *Eivind Luthen* ventet på oss med vandrestaven. Det var tydelig at her skulle vi ut og gå. Han innledet med å fortelle at en pilegrim alltid hadde en vandrestav, en lærveske og et skjell med seg. Skjellet er type kamskjell som man får kjøpt i Santiago de Compostela. Skjellet har en amulettfunksjon. Det er pilegrimer som blir gravlagt med skjellet. Drikkeflasken var en rotfrukt, kalebass som man hang på staven. Vi var samlet i Middelalderparken og det var rammen om fortellingen om pilegrimene i middelalderen. Livet i middelalderen kunne være kort og brutal. Sykdommer, krig og pest herjet og døden var alltid nær. Folk søkte hjelp fra Gud og hans helgener for å slippe unna ondskapen og få tilgivelse for sine synder. Å vandre til et hellig sted var en måte å komme nærmere Gud på. Syke valfartet i håp om å bli helbredet, noen dro for å takke Gud for frelse fra sykdom og synd og enkelte var dømt til pilegrimsferd som straff eller bot. De store pilegrimsmålene var og er Jerusalem, Roma, Santiago de Compostela og Nidaros.

Vi gikk over til St. Hallvardskatedralen som han fortalte om før vi fortsatte på vår pilegrimsvandring med Alna som mål. Ruten er merket med små pilegrimsmerker som ingen hadde lagt merke til før. De kan være på en stolpe eller husvegg. Det gjelder bare å ha øynene med seg. Den opprinnelige måten å merke ruten på var med en malt gul pil. Det har vi også her i Oslo. De observante så den flere steder på vandringen vår.

I Hedmarksgata 1 drev familien Eid bakeri og utsalg sammenhengende i 90 år, fra 1886-1976. Johannes Olsen Eid hadde døtrene Borghild, Jensine og Aagot, og sønnene Julius og Sigurd. Der ble Sigurd som overtof farens bakeri. For Jensine ble bakeriet den daglige arbeidsplassen i over 50 år!

Huset eies i dag av Worm Winther, som også er en av de som restaurerte huset på 1980-tallet. I dag Vålerenga Vertshus.

Vi kom forbi Vålerenga Vertshus hvor verten kom ut og lurte på hva denne gruppen gjorde der. Luthen fortalte at han tok grupper på Pilegrimsvandring og at han også tok med seg fanger. Det hjelper på psyken å gå. Det samme skjer i andre land at de på vertshuset kommer ut. De har da gjerne med seg et brett med vann eller øl. Utenfor døren til Vålerenga Vertshus finner vi et stort skilt med V-75 reklame. "Jackpot" står det med fete bokstaver. Det lover bra for oss som er på pilegrimsferd. Jack gir assosiasjoner til Jacob, pilegrimenes skytsengel, mens "pot" betyr full uttelling. Hva nå det måtte bety i denne sammenheng.

Vi stoppet utenfor Shell bensinstasjon og han oppfordret oss til finne et pilegrimstegn. Skjellet så klart! Det lyste stort og gult på bensinstasjonen. Hvem hadde tenkt på det.

Galgeberg er det ikke mye igjen av. Retterstedet lå omtrent der vi i dag finner flaggstangen til boligblokken Galgeberg nr. 3. Slike rettersteder var gjerne plassert godt synlig ved byens hovedfartsåre til skrekk og advarsel for mulige ugjerningsmenn. At retterstedet ble lagt til et veikryss skyldes at man dermed forvirret den dødes sjel som ikke klarte å velge hvilken retning den skulle unnslippe. På den måten hindret man den døde å spøke langs veiene og i bygdene.

Han ledet oss til Aker kirkegård. Der var det en grav som så ut som alle andre graver. Men på baksiden! Et tegn i gull risset inn i stenen. Det var tegnet for pilegrimer som døde på en pilegrimsvandring. Spennende og interessant.

Vi endte opp på Alna hvor Hells Angeles har sitt tilholdssted. Huset er nærmeste nabo til hovedtempelet til sikene. Kontrastenes verden.

Det var interessant å lære seg å lese omgivelsene. At selv i dagens moderne Oslo er det mange tegn til pilegrimene. Eivind Luthen boblet over av kunnskap og entusiasme. Takk for en givende pilegrimsvandring!

Vil du vite mer går inn på www.pilegrim.no

Ina Larsson

Ruinene etter St. Hallvardskatedralen sett mot Oslo Bispegård (over) og mot Oslo Ladegård (under).

APROPOS VM PÅ SKI – ET MINNE FRA KRIGSÅRENE

Av Per Morten Vigtel

Norge har tidligere arrangert VM på ski i 1930, 1966, 1982 og 1997. Norge var også tildelt VM i 1940. Da var Oslo tildelt de nordiske grener, mens VM i alpint skulle vært arrangert i Rjukan. Verdenskrigen satte en stopper for begge deler.

Riktignok forløp skisesongen 1940 noenlunde normalt for den norske eliten med både NM og Holmenkollen. Det tok en brå slutt med den tyske okkupasjonen 9. april.

28. november presenterte idrettsminister Axel Stang "Forordningen om norsk idretts administrasjon". Den innebar blant annet at idrettsorganisasjonene skulle underkaste seg de tyske makthaverne.

Styrene i Norges Skiforbund og andre særforbund nedla vervene straks. De protesterte på de nye makthavernes inngripen og markerte den såkalte idrettsfronten.

Reichskommisariatet innkalte i januar 1941 åtte profilerte utøvere i idrettsstreiken til et møte i Stortinget, deriblant Birger Ruud og Lars Bergendahl. Disse nektet å bøye seg for kravene om å delta i konkurranser. Resultatet ble at alle åtte ble diskvalifisert på livstid. Birger Ruud satt mer enn et år på Grini som straff for manglende samarbeidsvilje.

Sportsidolenes modig og bestemte opptreden inspirerte idrettsfronten for øvrig. Tyskerne og NS hadde som sitt mottrekk nedlagt forbud mot all form for idrett for andre enn medlemmer av NS. Motstandsbevegelsens mottrekk var å arrangere illegale renn.

Fra og med 1942 ble illegale, "ulovlige" skirenn satt i system. Enkelte løpere rakk mer enn 20 illegale renn i løpet av vinteren og konkurrerte mer enn noensinne. Men det var forbudt og den kjente langrennløperen Olav Økern ble i september 1941 dømt til 15 års tukthus i Tyskland for å ha deltatt i illegale skirenn. Der satt han i 27 måneder før han ble satt fri.

Olav Økern vant 18 km i Holmenkollen i 1940 og ble nr 4 på 50 km under OL i Oslo i 1952. Da var han over 40 år!

Den ikke ubetydelig illegale aktiviteten til tross stagnerte norsk seniorlangrenn under krigsårene. Det første Holmenkollrennet etter krigen med utenlandske deltakere fant sted i 1947. Vinneren Nils Karlsson (Mora Nisse) slo ved den anledning beste nordmann med 7 minutter på 50 km. Under OL året etter var beste nordmann nesten 18 minutter etter vinneren Mora Nisse. Bedre gikk det i hoppbakken der nordmennene ennå i noen år holdt stillingen i forhold til utlendingene.

APROPOS VM PÅ SKI – ET MINNE OM FORDUMS HELTER

Av Per Morten Vigtel

Et av de mest bemerkelsesverdig minner fra den norske skihistorien er Kongsberg-guttas bravader i hoppbakken de første par ti-årene etter det første OL (og VM) i 1924. Kongberg var da som nå en småby også i norsk målestokk. Likevel maktet en gjeng ungutter fra denne byen i en årrekke å dominere verdens hoppsport.

Det mest berømte navn fra denne perioden er Birger Ruud. Han vant OL-gull i 1932 og 1936 (i tillegg vant han utfor i 1936) og sølv så sent som i 1948. Verdensmester ble han i 1931, 1935 og 1937 i tillegg til en sølvmedalje i 1939.

Han hadde også to brødre som ble verdensmester, Sigmund Ruud i 1929 og Asbjørn Ruud i 1938. Sigmund tok OL-sølv i 1928. Både Birger og Asbjørn vant i tillegg i Holmenkollen.

Da Birger Ruud måtte nøye seg med OL-sølv i 1948 var det en annen Kongsberg-gutt – Petter Hugsted som vant.

I kjølvannet av disse vinnerne var det også andre som hevdet seg i første rekke internasjonalt. Hans Beck tok OL-sølv etter Birger Ruud i 1932 og vant Holmenkollen i 1935.

Hilmar Myhra vant i Holmenkollen i 1940 og tok VM-bronse i 1938, mens Arnholdt Kongsgaard vant VM-bronse i 1939 i tillegg til en rekke andre topp-plasseringer i OL, VM og Holmenkollen.

I dag er det så populært å snakke om innovasjonsmiljøer. Kongsbergguttas dominans i denne perioden var et resultat av et fantastisk innovasjonsmiljø innen treningsmetoder og vilje til nyskaping. Sigmund Ruud gir en levende beskrivelse av dette miljøet i sin bok "Skispor krysser verden", som ble skrevet i 1938. Her har dagens utøvere mye å lære om idrettsglede og evne og vilje til å gå nye veier.

SKI – VM I HOLMENKOLLEN

fra 23, februar til 6. mars 2011.

For 5. gang har vi ski VM i Norge, 4 ganger i Holmenkollen og 1 gang i Trondheim. I 2011 går VM på ski av stabelen i nye Holmenkollen, verdens mest moderne skianlegg. Det blir en stor idretts- og folkefest i Oslo med en rekke kultur- og festivalarrangementer.
Ski-VM 2011 AS
Web www.oslo 2011.no
E-post info@oslo22011.no
Telefon 815 02 011

ISKOSSET

Skimuseets nye tilbygg

På den første Fram-ferd gjennom polarisen beskrev Fridtjof Nansen den spesielle formasjonen som skapes når store isflak presses eller skrus mot hverandre. Han fortalte om hvordan lyset skinner gjennom sprekkdannelsen som han kalte for et Iskoss. Det samme fenomenet er utgangspunktet for arkitekturen på Skimuseets nye tilbygg.

I september startet arbeidet med å utvide Skimuseet på nordsiden. En steinsatt gang vil forbinde nybygget med det eksisterende museet. Materialvalget på fasade og tak er i falset blank metallkledning som det er i dagens inngangsparti. Bygningen blir visuelt og innholdsmessig delt i to og består av to "isblokker" som skrus mot hverandre. Mellom de to delene vil det bli en spektakulær lyssetting som understreker disse formene.

I tillegg til nåværende museum med Vinterglede-utstillingen er det nødvendig med rom for skiftende utstillinger over forskjellige temaer og et auditorium.

Den første utstillingen i nybyggets ene del vil ha funksjonshemmede på snø og ski som tema. Utstillingen skal gi et nytt blikk på hva ski- og vinteridrett kan være, den skal handle om skiglede og det å sprenge grenser. En slik utstilling om funksjonshemmede er tidligere aldri laget i Norge kanskje ikke i hele verden heller. Museumsbestyrer Karin Berg samarbeider i dette prosjektet med Norges Døveforbund, Beitostølen helsesportsenter, Norges Skiforbund og Norges Olympiske Museum.

Den andre delen av nybygget vil romme et auditorium med plass til 75 personer. Her skal det være temakvelder med alt fra foredrag og filmfremvisninger, dukketeater og debattkvelder. Auditoriet skal også kunne leies ut til konferanser og lignende arrangementer.

Nybygget er finansiert av Kulturdepartementet og Stein Erik Hagens Allmennyttige Stiftelse.

Arkitekt er Sletvold arkitekter mnal.
Byggestart var september 2010.
Åpning vår/sommer 2011.

Areal nybygg er 335 m^2

Total kostnadsramme 16.6 mill. NOK.

Aud Vigtel

Kilde: Snø & Ski, Skiforeningens medlemsblad.

Avsender: Oslo Guideforening,
Postboks 1691 Vika, 0120 OSLO

B

POSTEN NORGE
P.P. PORTO BETALT

EXCHANGE
WECHSEL
CAMBIO

FOREX
MORE MONEY FOR YOUR MONEY

OSLO SENTRALSTASJON • ØVRE SLOTTSGATE 12 • FRIDTJOF NANSENS PLASS 6 • BRUGATA 8

Vi guider deg til en bedre helse!

20% RABATT PÅ MBT TIL MEDLEMMER i OSLO GUIDEFORENING!

MBT
physiological footwear
www.mbt.no

Masai Barefoot Technology...
- kan hjelpe ved leddplager
- stimulerer balansen
- kan hjelpe ved muskelplager
- aktiverer muskulaturen
- kan hjelpe ved fotproblemer
- bedrer kroppsholdningen
- gir maksimal støtdemping
- er leddavlastende

Den originale masaiskoen!

Effekten er dokumentert gjennom studier!

Plager i muskel- og skjelettsystemet utgjør mellom 40 og 50 prosent av de totale sykefraværstilfellene for kvinner og menn i Norge. Ståing og gåing på harde gulv, ensformig arbeid og arbeid i uheldige stillinger av lengre varighet bidrar til slitasje, smerter og plager. Dette vil MBT gjøre noe med. MBT er et stort steg mot en sunn og bedre arbeidsdag!

MEDICUS PLESNER HELSE VE WÆRE APOTEK

OSLO, Pilesredet 7. Tlf: 815 55 300/ **HAMAR**, Torggata 1. Tlf: 62 53 34 88/ **STRØMMEN**, strømsvn. 61. Tlf: 63 81 56 98/
GJØVIK Remed, Strandgata 17. Tlf: 61 17 16 95 /**TØNSBERG** Helsehuset, Kammergt. 4. Tlf: 33 31 91 35

trykk24.no